МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

КІиранди
29 НОЯБРЬ 1959 шу
№ 96 (2408)
Мах 20 кеп.

Льттанна гонахьа 8 эзар го баккхар

1959 шера 27 ноябре Московски ханах 15 сахьат доалаш советски кхоалагІча искусственни спутнико Льттанна гонахьа 8 эзарлагІа бола го боаккхаргба.

561 дийнахь-бус наькъа йодаш советски кхоалагІча спутнико 360 миллион километр гаргга никъ баьб.

1957 шера 4 октябре советски наха дунен тІа эггара хьалха урагІьяхийтача спутникал 6-эзеи советски шоллагІча спутникал 3,4-эзеи дукхагІа ха яьккхай советски кхоалагІча спутнико хІанзалехь а.

Ше яьккхача хана чухь Льттан Советски кхоалагІча искусственни спутника координационни вычислительни центро советски земболкхача станцешка 47,5 эзари доазол дехьарча мехкий пункташка 38 эзар совгІеи целеуказанеш (эфемеридаш) еннай. Цу хана чухь цун передатчикагара хьа а кхаьчай хьажа а хьежаб 120 эзар цо баьча хоамага. Цу хана чухь «Маяк» яхача цун передатчикагара 120 эзар гаргга хоами 34 эзар совгІа оптически хоами хьа а кхаьчаб, царга хьажа а хьежаб. Советски кхоалагІча спутнико беча наькъа радиотехническии оптическии земаш дІахо а доахаш да.

(ТАСС).

Халкъа боахаме электрически энерги кхом беш дІаахийтарах

партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешка а промышленноста предприятей, транспорта, стройкай, колхозий, совхозий, Іилма-тохкамеи проектнии а институтий, конструкторски бюрой, культурно-бытовой учрежденей, совнархозий, министерствай, ведомствай къахьегамхошка а яздаь

Советски Союза Коммунистически парте Централъни Комитета письмо

Новкъостий!

ВорхІ шера план кхоачашъяра лоархІамегІа дола гІулакх да халкъа боахама электрификаци елга ларде а долаш, хадданза технически прогресс яр. Электрификаци дукхагІа шер ца йича чакхдаккха йиш яц дІахо йодача хана а комплексни механизацни автоматизацни елга а къахьегама овсарал дикка лакхъелга а. Вай сийлахь-воккха баьчча а хьехархо а хиннача В. И. Ленина керда общественни строй котъялара боккхача лоархІамера гІулакх лаьрхІад электрификаци елгах. Цо яьхад: «Коммунизм хул Советски Іаьдал эттачеи берригача мехка электрификаци йичеи».

Еза-йоккха индустри дукхагІа дегІайоалаяра Коммунистически парте хадданза йоакхо яр бахьан долаш СССР-е йиллача низ болча энергетически базо йиш хулийт халкъа боахама дерригача доакъошка къахьегам электричестваца дикагІа кийчбе а цун овсарал лакхъе а, бахача наха эшаш йола электроэнерги дукхагІа хилийта а.

Электроэнерги яккхара гІулакха Европе хьалхарча моттигеи дунен тІа шоллагІча моттигеи баьннаб вай мохк хІанзале а. ХІанз СССР-е йоаккхаш йола электрически энерги Англеи Малхбузехьарча Германеи шиннахьа а йоаккхачул дукхагІа я. Вай промышленносте сихха дегІайоагІаш латт электрометаллургии электрохимии санна йола электроемки производстваш, оалаца цІийдеш хинна металлаш индукционни электричестваца цІийду, хьалхагІа еш хинна механически обработка хІанз электричестваца ю. Шерра юкъейоалаяьй электросварка. Транспорте Іанарца увзаш хинна дукъ хІанз дукхагІа электричестваца увзаш да.

Берригача мехка электрификаци ярах йола сийлахь-воккхача Ленина идея кхоачашъе йолаеннай хІанз Советски Союз. ВорхІ шерарча плана тІа оттадаьд электростанцей низ шоззачул дукхагІа тІатохилга а шера 500—520 миллиард киловатт-сахьатага кхоачаш электроэнерги дукхагІа йоаккхилга а. ДІахо йодача хана промышленноста электрификаци ярца цхьана электрификаци ергья 20 эзар километр дІаьха долча машиннаькъашта а, хІаьта иштта ерригача совхозаштеи, колхозаштеи, болхлой поселкаштеи а. Миллионаш бола советски нах тІатеІІа къахьегаш боахк из программа кхоачашъяр духьа. Цу тайппара дІахо а тоалургдолаш да халкъа боахама дерригадоакъош а городашкеи юрташкеи баха нах а электричестваца Іалашбелга.

ТІа-тІа дукхагІа эшаш йолча электроэнергеца мохк бизза Іалашбара динза даргдоацаш да энергетически мощносташ шеръярца цхьана электрификаци дегІайоалаярга дІабахийтача къахьегамах а рузкъах а мамогга дукхагІа пайда эцилга. Промышленносте, машиннаькъеи городийи транспорте, коммунально-бытовой предприятешка, промышленнии общественнии зданешка, улицашка, майдашка, нах бахача цІеношка сердало телача хІара киловатт-сахьатах нийса пайда эцилга вІаштІехьдаккха деза. Халкъа боахаме а наха эшача гІулакхашка а электроэнерги кхом беш дІаахийтара гІулакх нийса вІашагІдоллилга паччахьалкхен лоархІам болаш дола доккха декхар хила дезаш да.

Фу хул вай мехка цхьа процент электрически энерги кхойича? Цунах хул шера 2,6 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги кхоелга. Иззал энерги яккхарга цхьа миллион тонн гаргга йІайха тов йола дика кІор дІаухийт тепловой электростанцеша. Нагахьа санна кхоянь из электрически энерги гІулакха эшача дІаяхийтача, цун новкъосталца 130 миллион тонн кІор баккха, е 40 миллион тонн мехкдаьтта даккха, лоабатах 125 эзар тонн алюмини даккха йиш хургьяр.

Дукха моттигаш я электрически энерги совнархозашеи предприятей коллективашеи доккхий пайдаш даь. Ленинградерча Кировски заводе, «Электросталь» яхача Московски областерча заводе, Запорожски образивни заводе 1959 шера хьалхарча ялх бетта производства технологи эргаяьккха тоаярах, оборудованега нийса болх байтарах, зехьа йовш йола энерги лораярах 23 миллион киловатт-сахьат гаргга электроэнерги кхояьй. Южно-Уральски машиннаькъа тІарча болхлоша электропоездаш лерттІа лелаяр бахьан долаш цу юкъа 35,5 миллион киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй.

ХІаьта а ССКП Центральни Комитета ховш да электрически энергех кхом беш пайда эцара гІулакха дуккхача моттигашка йоаггІача тайпара терко еш ца хилар. Совнархозий, министерствай, ведомствай дуккхача предприятешка кхом боацаш йоаю электроэнерги, дукха дІаухийт из ца эшача гІулакхашка.

Кхетаде дезаш да, укх тІеххьарча хана боахамеи, партийнии, советскии, профсоюзнии, комсомольскии организацеша электрически энерги кхояра тІехьа лоаттабу къовсам мелбалийта хилар. Укх тІеххьарча шерашка халкъа боахам электроэнергеца дикагІа Іалашбеш хилар бахьан долаш харцахьа а бакъахьа а электрически энерги йоаеш хилар теркал ца деш а из могийташ а ба цхьабола болхлой. Цар лархІац электроэнерги зехьа йоаяр — пайда боацача гІулакха кІор, мехкдаьтта, газ йоагаяр долга.

Цхьаккха дича а магийта йиш йолаш дац, технологически режимаш кхоачаш ца яр а, оборудованена хьабе бизза болх ца хилийтар а, из яьсса кхестаяр а, агрегаташи установкаши, къаьстта а коммуникацеши вІаштІехьа ца хилийтар а, промышленностеи транспортеи пайда боацача гІулакхашка электрически энерги дІаахийтар а бахьан долаш зехьа йоаеш йола электрически энерги 11 миллиард киловатт-сахьатага дІакхоачаш хилар. Вешта аьлча, доацача гІулакха йоаеш йола электроэнерги В. И. Ленина цІерах йола Волжски ГЭС санна йолча йоккхача электростанце шера йоккхар миссел я.

Челябински совнархоза́ чуйоагІача Уральски автомобильни завода электротермически производстве шера миллион киловатт-сахьат гаргга электроэнерги совнагІа йоаю. Цига даим телхаю металл лоаладара йола технологи, электропишкаша мелбу болх а хилийтац, технически гІулакхашта уж во а лелаю. Уж тайпа гІулакхаш долаш моттигаш дуккхача кхыча совнархозий предприятешка а хилар бахьан долаш электропишкаша болх беча хана хІара шера 2 миллиард киловатт-сахьатага кхоачаш электроэнерги йоаю совнагІа.

«Тулауголь» яхача комбината шахташка шоай ханнахьа яьсса вагонаш хьа ца увттаяр мара кхы бахьан доацаш элашкара цІаькха бункерашкеи вагонашкеи кІор чубохкаш зехьа 4 миллион киловатт-сахьат совгІа электроэнерги йоаю цхьан квартале.

Дукхача предприятешка тІехъяьнна дукха электроэнерги йоаю тоІадаь фо доаккхаш. Царех я 25—30 процент тоІадаь фо доадеш йола Кемеровски совнархоза «Кузбассэлектромотор» яха завод, Харьковски тракторни завод.

Дукха электроэнерги йоаю электростанцеша шоай производственни гІулакхашта а. 1958 шера тепловой электростанцеша шоай гІулакхашта шоаш хьайоаккхачох 8 процент гаргга электроэнерги йоаяьй, хІаьта Рижскии, Дорогобужскии, цхьайолча кхычари 12—13 процент йоаяьй.

Электросетевой боахам дегІабара гІулакха тІехьабиса хилар а цо беча балха юкъе цІенхаштта кхоачамбоацараш хилар а бахьан долаш сеташка совнагІа йовш йола электроэнерги шера 1 миллиард киловатт-сахьатага дІакхоач. Нормаел дукха а совнагІа электроэнерги йоаю электропередачай линешка, къаьстта а Ростовскии, Калининградскии, Одесскии, цхьайолча кхыча энергосистемайи распределительни электрически сеташка. Дуккхача предприятей чухьара электросеташ тоаяь ца хилар бахьан долаш а цу тайппара дукха электроэнерги йоаю.

Сердало телара гІулакхага дІаухийташ йолча электрически энергех нийса эций пайда?

Специалисташа даьча лоархІамех электрически сердало телача устройстваша совнагІа дІаухийташ йола электроэнерги шера 7 миллиард киловатт-сахьат совгІа хул. Из хул, электрически сердало телаш йола керда схемаш вай ца лелаендаь, светильникаш во лелаендаь, сердало духъювлача моттигий а сердалон технически арматура а технически боарам лоха боландаь электрически низ кІезигагІа хьаувзаш йола газоразрядни электролампаш кхоачам хиллал хьа ца юндаь, юххера а, маьлха сердалонах эца йиш йолаш бола пайда во эцандаь. Аьлча кхоачам ба, цхьайолча заводашкеи фабрикашкеи кораш, пенаш, тховнаш кІурзашеи демашеи диза хилар бахьан долаш кхыметтел дийнахьа а электрически сердалонах болх беш хилар.

Нийса лархІа йиш йолаш дац городий улицашка йоагаш йола электрически сердало из эшарга хьежжа нийс а еш ца йоагаеш хилар, хІаьта совнагІа сердало йоагаеш йола лампаш дукха летаяр бахьан долаш бийсанна городаш тІа йоага цІераш форд санна латташ хилар а. Доацача гІулакха уж лампаш йоагаеш миллионаш киловатт-сахьат электроэнерги йоаю. Из да саго хьелаш дола къа гІулакх доацаш дагар.

Социализм хьалъеча массайолча этапашка Коммунистически парте Іалальмате боккха лоархІам баьб къахьегама, материальнии ахчани рузкъай хьурмат дара, халкъа рузкъан хьурмат ца деш, кхом ца беш, зехьа доадеш хилар вай общественни стройца тардала йиш йоаца хІамаш да. Цудухьа тІехьатетта йиш йоацаш дола партийнии, советскии, боахамеи, профсоюзнии, комсомольскии организацей декхар да халкъа боахама массадолча доакъошка, хІара производства предприятеи участкеи, машиннаькъеи городерчеи транспорте, гІишлош еча, нах бахача электрически энерги кхом беш дІаахийтар духьа тІатеІІа лоаттабу къовсам шерра боаржабелга, электроэнерги нийса дІаухийтилга Іалащдара къахьегамхой оарцагІбоахилга.

Из декхар нийса кхетадар чІоагІа лоархІам болаш да. Нийса дІаухийташ йола электроэнерги кІезигье еза яхилга дац дувцаш дар. ВорхІ шера плана тІа халкъа боахаме е лаьрхІача электрификацена, производство дегІайоалаяра, къахьегама овсарал лакхъяра тІа-тІа дукхагІа электроэнерги эш. Из энерги хулийтарг а я. Духхьал цхьан 1960 шера промышленносте электроэнергеца беш бола болх 8 процент тІаккхетаргба.

ВорхІ шера чухь дуккха а дукхагІа хьаергья вай халкъа культурно-бытовой гІулакхаш тоадергдолаш йола электрическии радиотехническии прибораш а аппараташ а. Мехкара киноустановкаш 118-120 эзарнега кхоачаш алсам яха а керда телевизионни централи станцеши 100-нега кхоачаш хьалъе а лаьрхІад. ХьалхагІа дІадахача ворхІ шера ехкачул дукхагІа йохкаргья нахага: радиоприемникаши радиолаши — 1,8-зза, телевизораш — 4,6-зза, холодильникаш — 5,8-зза, барзкъаш дутта машинаши прибораши—9,1-зза. Из бахьан долаш наха эшача гІулакхашка миллиард киловатт-сахьат дукхагІа дІаяха езаргья электроэнерги.

Халкъа хьаштий йоакхо ю парте, цо низ кхоачар да а даьд дІахо дерг а да халкъа боахама а советски наха а эшача дуккхача гІулакхашта шортта электроэнерги хилийтара, сихагІа а массанахьа а из чакхъяккхара. Цхьабакъда, нийса а кхом беш а, бокъонца хьурмат деш а дІаахийта еза вай электроэнерги. ЙоаггІача тайпара порядок оттае еза промышленни предприятешка, гІишлош еча, транспорте электрически энергех пайда эцара, электроэнерги ца йоаяра эшар динза даргдац. Къаьстта теркалде деза производстве технологически дисциплина нийса лелаяр, технологическии энергетическии оборудоване беш бола болх эггара пайданегІа хургболча тайпара вІаштІехьбаккхар, агрегаташи, электроустановкаши, осветительни устройстваши, коммуникацеши вІаштІехьа хилийтар. Электрически энерги нийса дІаухийтаргйолаш берригача болхлой бехктокхам кхы а лакхбе беза.

Цхьайолча совнархозашка продукце единицага дукха электроэнерги дІайохийташ паччахьалкхенна зенне дола гІулакх леладу. Масала, Горьковски совнархоза «Красное Сормово» яхача завода кертерча производстве электроэнерги дІаяхийтара норма 1958 шера хиннача удельни расходел 1959 хьалхарча ах шера 8 процент дукхагІа оттаяьяр. Е а йоагІаш лакхъяь ярий-теш из норма? Хьалхарча ах шера заводо баьча балха итогаша хьахьекхар из лакхъе ца эшаш хинна хилар. Цу хана чухь 10 процент электроэнерги кхойир цо. Цу тайпара нормаш увттаяро кхом боацаш, йоакхо ца еш халкъа рузкъа доадайт. Электроэнерги ца эшача дІаяхийта йоаергйоацаш, кхом а беш дІайохийтаргйолаш нийса увттае еза нормаш.

Электроэнерги пайда баргболча оагІорахьа дІайохийташ доккха хІама ду а лургда, де декхарийла а ба Іилма-тохкамеи проектнии институтий, электромашиностроительни, металлургически, химически промышленноста, кхыдолча доакъой болхлой. ХІанзара технологически процессаш, йоккха овсарал йолаш а электроэнерги кІезига дІайохийташ а йола машинаши оборудовании, бахача наха эша электрическии радиотехническии прибораш а аппараташ а, кердеи кхы а дикагІа тоаяьи йола изоляционни, светотехнически, магнитни, кхыйола материалаш производства чехкагІа юкъеяхийта декхарийла ба уж.

Термически хьисапе хьаю оатхалаш электроиндукционни наькъаца йІоахйича, сопротивлене электрически пишкашка йІоах а еш, хІамаш хьаярга йодачул шоззанел а кІезигагІа электроэнерги дІайода. Автоматически сварка йича а иштта кІезигагІа дІайода из кулг-кара электросварка еш йодачул. Кислород юкъе а доаладеш электрически пишкашка болат лоаладеча электрически энерге удельни расход 5—10 процент кІезигагІа хул кислород доаккхаш дІайода электроэнерги а лоархІаш.

Шийла доллашехь болатах яь магнитопроводаш йола силовой трансформатораш, йоккха овсарле йолаш болх бу электродвигателаш юкъейоалаяро, царга болх байтача хана йовш дІайохийта электроэнерги кІезигьяро йиш хулийтаргья шера 3 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги кхое. Электролизни промышленни установкашта эшача механически выпрямителехи полупроводникови элементаш йолча выпрямителехи пайда эцаро электроэнерге расход 8—10 процент кІезигъю.

Лакха напряжени йола кІоарга вводаш юкъейоалаяр, электрически нагрузкашта юхе трансформаторни подстанцеш дІаюха нийсъяр, промышленноста электроустановкай низ лакхбар—уж да сеташка йовш йола электроэнерги кІезигьяра кертера наькъаш. Алхха мехка электросистемай низа коэффициент 0,01 лакхйича хІара шера 500 миллион киловатт-сахьат совгІа электроэнерги кхое йиш хургья.

Сердала гІулакхашка электроэнерги пайданегІарча оагІорахьа дІайохийтача боккха лоархІам болаш да чІоаггІа кхом беш йола хІамаш юкъейоалаяр, эггара хьалха люминесцентни лампаш а йоалаеш. Уж лампаш СССР-а хьаяьй эггара хьалха. Цхьабакъда, цхьабола промышленноста хьалхле лелаераш цу гІулакха йоакхо йоацаш хиларах, вайцига Іалальмате чІоагІа мела дегІайоагІа уж тайпа лампаш ю производство. ХІаьта накаливане лампаех ахаш хІанзарча люминесцентни лампашца хийцача а шера 2,5 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги кхое йиш хургьяр. Цул совгІа, из дича болх беш йола моттигаш шоззанел тІех сийрдагІа яьха а хургьяр. Цу гІулакхо новкъостал дергдар къахьегама овсарле лакхъе а балха хьал тоаде а. Иштта кхоянь из электроэнерги текстильни промышленноста «Трехгорная мануфактура» яхар санна йолча йоккхийча бІаь предприятена шера болх бе тоъаргьяр.

Электролампаш еча предприятей болхлой газоразрядни лампаш ю производстве шеръяьи уж дикагІа хьаяьи Іе йиш яц. Накаливане лампаш дикагІа хьае декхарийла а ба уж. Цу лампай сердал 10 процент лакхйича кхы тІа а шера 1,5 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги кхое йиш хургья.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я халкъа рузкъа кхом бара хьакъехьа наха юкъе хадданза кхетама болх бе, тІагІертта къовсам лоаттабе беза цар из доадарца а электрически энерги дикагІа пайда баргболча наькъаца дІаяхийтара тІехьа а.

ССКП Центральни Комитето динза даргдоацаш лерхІ, электроэнерги дІайохийтача заводашка, фабрикашка, шахташка, электростанцешка, электросеташка, транспорте, стройкашка, ерригача предприятешка дикагІа пайда баргболча оагІорахьа электрически энерги дІаяхийта лоаттабеча къовсаме партийнии боахамеи организацешта хадданза новкъостал дергдола дикагІа болча коммунистехи активахи комиссеш вІашагІтохар. Электроэнерги кхом беш дІаяхийтарга хьажа, цу гІулакха тІехь кхоачамбоацараш гучадаха, уж кхоачамбоацараш дІадаха, нагахьа санна оттаде дезаш моттиг хуле, оттаде доаггІачоа хьалхашка цу хьакъехьара дешаш оттаде декхарийла я комиссеш.

ДикагІа пайда баргболча оагІорахьа а кхом беш а электроэнерги дІайохийтилга дерригача халкъа гІулакх а хинна дІаотта деза. Электроэнерге кхом бара торонаш гучаяхара а царех пайда эцара а йолча дерригача халкъа походои из йоаца ейта хІара денна лоаттабеча къовсамои Іалальмате йоккхий энергетически торонаш халкъа болча пайданга дІайохийтаргья, советски сага къахьегама овсарле кхы а лакхъергья, бахача наьха вахарахьал кхы тІа а тоадергда.

Промышленноста предприятешка, транспорте, стройкашта, учрежденешка гургйолча моттиге хьалтеха хила деза электроэнерги пайданегІа йолча оагІорахьа дІаяхийтара тІехьа къовсам лоаттабанза баргбоацилга дага дохийташ дола, цу къовсама юкъе дуккха бола къахьегамхой юкъеоза новкъостал деш дола хьадда тІахьехамаш. Уж тІахьехамаш хоза яздаь а наха дика кхетадергдолаш а хила деза. Производственни участок, цех, предприяти, учреждени электроэнерги кхое мел торонаш йолаш я хьахьокха деза цар. Кхетам боацаш электроэнерги йоаяр — адамашта болча пайдана дІадаха йиш йола дуккха рузкъа зулманерча новкъа доадеш хилар хьахьокхаш дола тІахьехамаш а хила деза.

Электроэнерги кхом а беш дІаяхийтара хьакъехьа хьоккхам луш йолча дикача бригадай, цехий, предприятей, совнархозий опыт чІоаггІа дІайоаржае еза, цу хьакъехьара йола дика предложенеш юкъе яхийтара тІехьа, социалистически яхь, шерра вІаштІехьаяккха еза, общественни смотраш е еза, контроль лакхъе еза.

Цу хьакъехьа даьча толамех йола отчеташ боахама хьалхле лелаераша хадданза коллективашта хьалхашка ергйолаш гІулакх оттаде деза, электроэнерги пайданегІа йолча оагІорахьа дІаяхийтара тІехьа лоаттабеча къовсаме берригача къахьегамхой оарцагІабаха пайда эца беза производственни совещанех, моттигерча печатах, радиох.

Новкъостий!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет тешаш я, ер письмо а дийца, укх письмога а хьежа, коммунисташа, профсоюзий членаша, комсомольцаша, промышленни предприятей, транспорта, стройкай, колхозий, совхозий, Іилма-тохкама а, проектни а, конструкторски а организацей, культурно-вахара учрежденей, совнархозий, министерствай, ведомствай къахьегамхоша электроэнерги пайданегІа йолча оагІорахьа дІаяхийта хьадда дола гІулакхаш оттадергхиларах, электрически энергеца мохк лоархІам болаш дикагІа Іалашбе цу сахьате йиш хулийтаргйола цу хьакъехьара кхы тІа торонаш гучайоахарг а пайда эцарг а хиларах.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитет.

1959 шу, 24 ноябрь.
Гор. Москва.

Советски делегаци Албане яхарах

Албански къахьегама парте Центральни Комитетои Албане Халкъа Республика министрий Советои хьийха а хьийха, Албани мукъаяьнна 15 шу дизара цІей дездеча дакъа лаца 27 ноябре Москвера Албане яхай советски делегаци. Цу делегацена юкъе ба Дагестански АССР-а министрий Совета председатель новкъост Умаханов М. С. И., Киргизски ССР-а юрта боахама министр нов. Умуралиев М., СССР-а Лакхехьарча Совета депутат Социалистически Къахьегама Турпал нов. Ивкина А. Ф. Делегацена керте латт СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума член нов. Спиридонов И. В.

Партийни вахар

Кхы а дикагІа болх бе торонаш я

Коммунистически парте ворхІ шера планаца белгалдаьха декхараш кхоачашдеш, дика балха толамаш доахаш хьабоагІа МагІалбика къахьегамхой укх шера.

Промышленносте хьалхле лелаеча мехкдаьттахой коллективо укх шера 10 бетта планал совгІа итташ эзараш тонн мехкдаьтта, миллионаш кубически метраш газ еннай Даьхенна, 10 процент лакхъяьй къахьегама овсарал, мехкдаьтта цхьан тоннах дІабода мах лохбарца 5 миллионал совгІа пачхахьалкхен рузкъа кходаьд.

Паук Марина Яковлевнас кулгалдеча цхьоалагІча Ленина орден лелаеча промысла коллективо 9-ча ноябре кхоачашъяьй шера йола план, хІаьта цу хана денз семилетка шоллагІча шера чотах болх беш хьабоагІа цу промысла мехкдаьттахой. Духхьал геолого-технически мероприятеш шерра юкъейоалаяро торо хилийтай цар 8 эзар тонн планал тІех мехкдаьтта даккха. Промысле скважинашта диспетчеризаци е йолаьй. Укх шера телеуправленега яьккхай 100 гаргга скважина.

Иштта дика толамаш даьхад 3-ча промысла мехкдаьттахоша а (заведующи нов. Мамедов). Партбюро секретара нов. Заводске хьалхленца дика вІаштІехьабаьккхаб цу промысле партийни тІахьожама комиссей болх. Партийни тІахьожама комиссей инициативах къьнача скважинашкара доаккха мехкдаьтта совдаккхара шерра геолого-технически гІулакхаш юкъедоаладеш, технологи тоаеш дукха къахьийгад промысла коллективо.

Дика толамаш даьхад укх шера № 1 йолча мехкдаьтта лахара кІоарга бурув тохача контора коллективо а. 23 процент сихдаьд цар бурув тохилга. Къьгта йоккха коталонаш яьхай коммуниста нов. Авраменко бригада бурувтохархоша. Цар укх шера май бетта бурув теха а даьккха эксплуатаце дІаеннай мехкдаьтта кІоарга скважина.

Дика балха хьокхамаш доахаш, хІара бетта план а социалистически декхараш а тІеххоачашдеш хьайоагІа хьалхарча а шоллагІча а газови промыслай коллективаш. ДІадахача шерачул дуккха дикагІа болх бу мехкдаьттан перекачка, скважинай капремонта цехий, промыслови машиннаькъа, транспортни контора, ремонтно-механически цеха коллективаша а.

Цхьадола балха толамаш даьхад МагІалбика юртбоахама къахьегамхоша а. Хьайбаш дебаделга совдаккхарца а царех хьабоаккха пайда лакхбарца а торо хиннай цар дІадахача 1958-ча шера яьхачул совгІа юртбоахама продукташ яха. Укх шера соахкарчул совгІа пачхахьалкхенга дехкад: дулх 24 процент, шура 18 процент, фуаш 37 процент, тха 21 процент.

Ерригача вай республике бовзаш ба семилетка хьалхарча шера лакхара балха хьокхамаш даьха бола МагІалбикера дояркаш Галаева Зина, Бекова Мовли, звеньевойш Балоева Іайшет, Яндиев ИбрахІим иштта кхыбараш.

МагІалбикерча совхозий а колхоза а къахьегамхой коллективаша агротехнически дикагІа йолча ханашка а дика а дІадийна даьхад гурахь дув ялаташ. Октябра цІей тІакхачале чакхдаьккхад хьажкІаш чуэцилга, уж пачхахьалкхенга йохкилга.

Дикка тоаденнад укх шера къахьегамхой вахара а балха а хьал, болхлошта чуІе цІенош хьалдара гІулакх.

Укх деношка МагІалбике хиннача XV-ча партийни конференце ССКП горкома хьалхарча секретара нов. Аванесова яьча доклада тІа а прениех къамаьлаш даьча делегаташа а белгалдаьхар уж толамаш, дІахо боахама дерригa доакъаш дегІадоаладара де дезар, гучадаьхар промышленни предприятей, колхозий, совхозий балха юкъера кхоачамбоацараш, белгалдаьккхар ерригача торонех бизза пайда эцаш хиннабаларе балха хьокхамаш кхы а дикагІа хила йиш йолаш хилар.

Докладчика а къамаьлаш даьча делегаташа а белгалдаьккхар мехкдаьтта доаккхилга дегІадоаладарца семилетка план кхоачашъелга кІоаргача мелови мехкдаьтта кердача скважинашта бурув тохарца дувзаденна хилар, хІаьта цу балха юкъе дукха кхоачамбоацараш хилар а.

Мелови мехкдаьттана бурув тохилга сихдара Ачалкхера бурув тохара контора «Малгобекнефта» НПУ хьаеннай укх шера аьхкий. Цу конторо бурув тоха дезаш я Заманкулера мехкдаьтта доаккха керда моттиг а. Цхьабакъда хІанз а лерттІа вІаштІехьабаьккхабац цу контора болх. Цудухьа чІоагІа критика йир делегаташа «Малгобекнефть» НПУ а совнархоза а кулгалхошта.

— ЧІоагІа ледара лел скважинашта лаьтта кІалхара ремонт яра механизаци елга, — йоах 3-ча промысла скважинашта лаьтта кІалхара ремонт еча мастера нов. Б. К. Вазиева.

Къьстта чІоагІа критика еш дийцар конференце юртбоахама балхашта юкъера кхоачамбоацараш. Юртбоахама керттера дакъа дІалоацаш йолча «Ингушски» совхоза а, «Кавказ» яхача колхоза а коллективаша кхоачашдаьдац укх шера шоаш тІаийца социалистически декхараш. Цун керттера бахьанаш да кхашкара балхаш агротехника яххача бесса леладаь ца хилар, юртбоахама хьайбашта бизза доакъарий кхоачам баь ца хилар, колхоза, совхоза бригадашка, фермашка болх бераш дика шоай болх бовзаш ца хилар, партийни организацеша боахама гІулакхашта лерттІа кулгалдеш ца хилар.

«Ингушски» совхозе (директор нов. Кулбужев) 1958 шера гурахь ялаташ дІадувлга во вІаштІехьадаккхар бахьан долаш укх шера дайнад 1700 гектар ялаташ.

— Совхоза балхаш во лелара керттера бахьан кадраш ледара хилар да, цхьаккха механик вац хила йоагІа образовани йолаш, иштта ледара ба дукхагІа бола бригадираш а, — аьлар делегата, совхоза керттерча инженера М. Мамилова, — совхоза партбюрос йоаггІача тайпара контроль лелаяц отделеней, бригадай балхашта.

Совхоза котамаш лелаеш йолча нов. Даурбековас аьлар: «Совхозе цхьаккха участок яц дизза ший декхараш кхоачашдеш. Цун керттера бахьан дика болх бераш лоархІаш ца хилар, царна болх бара эшар вІаштІехьа ца даккхар да. Тха фермера котамаш ахaнел совгІа ейнай, дуача хІаман кхоачам ца хилар а лела моттиг вІаштІехьайоацаш хилар а бахьан долаш.

Делегата нов. Жаворонкова дийцар школай балха вахарцара бувзам чІоагІбара школашта предприятеша, совхозаша, колхозаша новкъостал кІезига деш хилар, политехнизаци яра гІулакх дукхагІа йолча школашка ледара лелаш хилар.

ВЛКСМ горкома секретара нов. Зрянина белгалдаьккхар къоначa мехкдаьттахошта цар шоай технически говзал лакхъергйолаш. МагІалбике техникум а институте деша кийчбеш йола пункт а эшаш хилар.

Конференце къамаьл дир ССКП обкома секретара нов. Чахкиевеи, совнархоза председатела заместитела нов. Сайкоси. Отчетни докладах соцам тІаийцар конференце.

Керда райкоми, ревизионни комиссии, областной партийни конференце бахийта делегаташи хержар конференце.

Керда хержача горкома хьалхарча пленумо парте горкома секретаралла хержар нн. И. А. Аванесов, Ф. В. Шукин, М. С. Бузуркиев.

А. ХАРСИЕВ,
(тха корр.).

Московски электролампай завода радиолампай монтажница Князева Юле бригаде шовзткъа саг ва. Предприяте эггара хьалха цу коллективо яьккхай коммунистически къахьегама бригада яха сий дола цІи. ВорхІ шера план диъ шера кхоачашъе лаьрхІад цо. ТІаийца декхар дика ка а йоалаш кхоачашдеш я бригада. Шера лаьрхІа хинна план ханал хьалха кхоачаш а яьй, 40 эзар сома материалаш а кхояьй бригадо.

Сурта тІа: планах 315 йолча метте, сменах 800 издели яьча монтажница бригада группа. Аьрдехьара аьттехьа — Маргарита Павлова, Вера Толкачева, Эмилия Сидорова, Лидия Константинова, Зинаида Воробьева.

В. Кунова сурт.
ТАСС фотохроника.

ССКП ЦК Пленума накъа долхаш

ТХА БОАХАМ ДЕГІАБОАГІА

Кастта хургйолча ССКП ЦК Пленума сийна яхье а баьнна дерригa кхашкара балхаш ханнахьа йистедаьхар Сунженски районерча «Победа» яхача колхозерча къахьегамхоша.

Толамца чакхдоалаш латт дерригa юрта боахама балхаш: планах 3370 гектара тІа де дезача, 3412 гектара тІа дІадийнад гурахьа дув ялаташ. Ала дезаш да, укх шера ялаташ дІадийна лаьтташ геттара дика кийчдаь хиннилга. Культиваци яьча, макхаш даьхача лаьтта дІадийра дикагІа дола фу. Цул совгІа перекрестни хьисапе ялат дІадийра 1360 гектара тІа. Семилетка шоллагІча шера ялаташ дика хьувкъара де мел дезар даьд механизатораша.

Ялаташ дІадувча хана къьстта дика къахьийгад трактористаша В. Ермоленко, Н. Попова, А. Выродова, сеяльщикаша Н. Агаркова, Межидова, Бабакина, Абубакарова, иштта кхыбараш. Нормах 35 гектара тІа ялаташ дІаде дезача сменах 50—60 гектара тІа дІадувра царех хІара агрегато.

Зяб ахара план а кхоачашъяьй 103 процент.

ХІанз шоашта хьалхашка керда декхар оттадаьд колхоза механизатораша — ерригa юрта боахама техника 5-ча декабре тоаяь яккха.

Укх тІеххьарча хана дукха гІулакхаш де дезаш ба хьайбаш леладераш. Сихха дегІаденад хьайбаш дебаделга. Цудухьа чехкагІа Іалашде дезаш дар доакъар, хьайбаш чудохка помещенеш. Іана хана хьайбаш ца дойтараи цар продуктивность лох ца ялийтараи.

Ер шу чакхдоалаш планах 1650 бежани царех 530 етти хила безача тахханалца вІашагІтехад 2073 бежани царех 602 етти. Цул совгІа колхозе я 3159 хьакха, 7 эзар устагІ, 28 эзар коа тІара оалхазар, иштта кхыдараш.

Укх шера хьалъе йолаьй дуккха а хьайбашта лаьрхІа помещенеш. Хьалъяьй 1000 устагІа лаьрхІа жел, 10 эзар котама лаьрхІа дола отар, хи тІа лелача коа тІарча оалхазараштa лаьрхІа 4 помещени, хьайбаш леладераштa чубаха 4 цІа, хІаьта хьалдаь дала доал 200 хьакха чуйолла лаьрхІа отар а.

Бакъдар аьлча, духхьала цхьан шера цу дерригача хьайбашта кхоачам хиллал йола стандартни помещенеш цхьан шера хьалъяь яха вІаштІехьа-м даргдац, цудухьа эзар хьакхеи 200 бежани чухошаргдолаш помещенеш хІанзарчоа хьалйир колхозникаша.

Боккхача пайданера я свинаркаша нн. Заикинаи Золотоухинаи енна предложенеш. Шолжа йисте карт а яь, моттиг чу а ерзаяь, цу чу хьакхарч лелаяра предложени елар цар. Цу гІулакхо торо хилийтар духхьал шин бетта 700 трудоди кходе а, хьакхарч лелаяра болх дикка аттача баккха а, дулхага дІабода мах лохбе а.

Къона коммунист нов. Шаламов керте латтача колхоза хьакхарч лелаерий коллективо чІоагІа къахьийгад укх тІехьарча хана хьакхарчашкара дукхагІа пайда эцара.

Доккхий декхараш да колхозникаша тІаийцараш — 7 шера план 5 шера кхоачашъелга.

Укх шера даьхача толамаша хьахьокх из декхар кхоачашде вІаштІехьадаргдолга.

Ха во лаьтта йоллаше а дика хьийкъад укх шера тха колхозо дІадийна хинна ялаташ. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 17,6 центнер ялат даьккхад, хІаьта хьалха латтача нов. В. Колойтанова кулгалдеча тракторно - полеводчески бригаде 27,1 центнер яьккхай.

Дика толамаш даьхад къахьегамхоша баьца дaараш хьувкъийтара а. ХІара гектара тІара 150 центнер яьккхай, хІаьта къаьст-къаьста лаьрхІача кабуц яьккхай 134 центнер, помидораш — 158 центнер, нарсаш — 291 центнер, иштта кхы а.

Дика хьокхамаш даьхад хьайбаш леладераша а. Шерагара-шерага тІакхет хьайбаех боаккхаш бола пайда. Укх шера колхоза хиннача пайдах ниййса ах хьайбай продуктех баьккха ба. Эггара чІоагІагІа пайда лу жа леладеча фермо. Укх шера 2 миллион сома пайда беннаб цу фермо. Юкъера лаьрхІача хІара 100 жийна тІехьара 121 Іаьхар хьалкхебаьб колхозе, хІаьта дикагІа волча жа Іуно Ф. Лазарева хьалкхебаьб хІара 100 жийна тІехьара 132 Іаьхар, цул совгІа хІара устагІа тІера 6 килограмм тха а даьккхад.

Дукха ба цхьан хана тІехьайиса хинна тха колхоз хьалха яккхара чІоагГІа гІо даь къахьегамхой.

Колхозникаша болх мишта баьб ховргда, укх хьокхамах: укх шера дІабахача 10 бетта планах 8 миллион сома пайда бе безача 11 миллион баьб. Пачхахьалкхенга дехкад планаца нийсдича 102 процент ялат, 102,5 процент баьца даараш, иштта кхыдараш а.

Ханал хьалха кхоачашъяьй пачхахьалкхенна дулхи шуреи дІадалара план.

ХІара трудоденех 10 сом ахчеи, 2 килограмм кІаи, ах килограмм баьца даараши деннад колхозникашта. 12 эзар сом ахча ийцад трактористa В. Ермоленкос, хьайбаш леладеча С. Дундика — цхьайттеи ахи эзар. сом, доярка А. Гребенченкос—10 эзар сом.

Вешта аьлча, дика къахьийгачо дукха рузкъа чу а денад.

Колхозерча къахьегамхоша дика кхетаду партеи правительствоси еш йола йоакхо бахьан шоаш толамаш доахилга. Цудухьа сийленца накъа баха лаьрхІад цар ССКП ЦК Пленума.

Оаха партена луш дола совгІат хургда механизатораша, хьайбаш леладераша, кхыча къахьегамхоша тІаийца социалистически декхараш кхоачашделга.

Н. КУЗЬМИН,
колхоза парткома секретарь.

Свинарка Цветковай къахьегама толам

ССКП ЦК декабрьски Пленума сийленца накъа бахара социалистически яхь оттаьча мехкарча животноводашта юкъе тІа-тІа шерагІа яржаш латт ше цхьанне 1.500 хьакха кхаьба йолча Калинински областерча цІи хеза йолча свинарка Белова Валентинай опыт.

Беловай хьокхамца болх беш я Владимирски области, Юрьев-Польски районерча XVII партсъезда цІерахча совхозера свинарка Лидия Михайловна Цветкова. Хьалха 400 хьакхийна гІулакх деш пхиъ свинаркеи, шиъ повари, хьакхарчашта яа хІама тІаувзаш шиъ саги, 9 саг хиннача метте, 800 хьакхийна ше цхьанне гІулакх де тІаийцад цо. Ше гІулакх деш йолча хьакхарчашкара 10 бетта 1.210 центнер хьаккхий дулх даьккхад Л. М. Цветковас, областерча свинаркашта юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш.

Хьайбаш леладара гІулакх кердача, пайданегІа долча тайпара оттадарца, ферме халача балхашта механизаци ярца баьккхаб из селла боккха толам. Укхаза хьакхарч кортамукъа йоажаярга баьннаб. Хьакхарч чуйоахкача хьаяьй царна кхача лоаттабеши хий меладеши йола моттигаш. 2.600 хьакхийна эша кхача цхьан колхознико лоаттабу. Цу дерриганеша Цветковайга торо хилийтар къахьегамах хьахулаш дар ялхазза—ворхІазза алсам даккха. Цул совгІа дикка чухнахьа баьннаб продукцега шийга дІабода мах а. Ши шу хьалха хьаккхий дулха центнерага 612 сом додаш хиннадале, хІанз из 189 сом чухнахьа даьннад.

ДикагІа йола свинарка шийга дуденначох кхоачам беш яц. ССКП ЦК Пленума сийна цо дош деннад ше лелаеш йолча хьакхарчашкара 1.450 центнер хьаккхий дулх даккха, аьнна.

Сурта тІа: Владимирски областной радио корреспондент А. А. Пулов пленка тІа дІаяздеш воал ший балха хьакъехьа Л. М. Цветковас дувцар.

Н. Акимова сурт.
ТАСС фотохроника.

Къона доярка

Дукха ха яц Билаева Зага Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхоза шоллагІча отделене шурийтоварни ферме дояркалла болх бе ена. ХІаьта а тІехдика Іомайир цо ший професси. ВогІа долча доахах цхьа группа хьа а ийца, уж леладеш хинна Билаева Зага отделене меттел ерригача совхозе а хьалхаяьлар. Укх шера дІабахача 10 бетта 2735 килограмм шура яьккхай цо ше леладеча доахах хІаранегара, хІаьта дукха хІама ца эшаш кхоачаш а даьд ше тІаийца хинна социалистически декхараш.

Бакъдар аьлча, Билаевала вогІа болх беш дуккха а ба ферме дояркаш. Цудухьа ше Іомаяьча цхьан доярка леладеш дола кІезигагІа шура лу доахан хьа а ийца ший дараш цунга дІаделар Билаевас.

Ше леладеча доаханна дика гІулакх дар бахьан долаш къонача доярка вІаштІехьадьлар лоацчача хана царгара шура йоаккхилга а лакхде.

Сийленца накъа йода ССКП ЦК Пленума, Валентина Гагановас дІадоладаь гІулакх хьаллаьца доярка Билаева Зага.

А. ПАЛЬЧАК.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛАРАХ

„ХЬАЙБАШ ВО ІАЛАШДУ ШАЛИНСКИ СОВХОЗЕ“

Иштта керте а яздаь, 22-ча Октябре арадаьннача «Сердало» тІа непа техача корреспонденцех укх тайпара хоам бу ССКП Шалински райкома секретара нов. Мизаева:

«Корреспонденце тІа дийцараш бакъ а хиннад, МТФ бригадир Оганесян, учете доацаш доахан леладарах балхара дІа а ваьккхав, суд а яьй. ХІаьта дІахо йодача хана хьайбай боахам лакхлургбола гІулакхаш а оттадаьд...»

Суда залера

Шалински районерча «Шалински» яхача совхоза 2-ча отделене болх беш хиннача А. А. Оганесяна ферме учете боацаш 118 ет лелабаьб, хІаьта шура яккхара план тІеххоачашъю аз яхаш районера лакхехьара организацеш Іеха а яьй.

Учете боацаш ферме 52 етт а лелабеш, иззамо гІулакх леладаьд совхоза 4-ча отделенерча ферма заведующе Макуев Лукас а.

16-ча ноябре Шалински районерча халкъа судо уж зуламера гІулакхаш леладарах кхоккха шу суд яьй Оганесянаи Макуевнеи.

К. АХМАТХАНОВ,
Шалински района халкъа суда секретарь.

ХА ЯККХА УХАРАШ

Назрановски районерча хьалхле лелаерий заявленеш Нохч-ГІалгІай мехка теркал ца ю дукха ха я. Шоаех даьннача гІалатех бехказа бовлара, кадара, дуккха хІамаш дергда аьнна дош далара уж говза болга хов дукха ха я.

КхоалагІа шу да республикерча эггара йоккхагІчарех йола район тІехьаюсаш латта, кхоалагІа шу да заседанешка, совещанешка, пленумашка, конференцешка из район вочa оагІорахьа ювца.

Боккъалдар аьлча Назрановски район санна тІехьайисара чІоагІа латташ цхьаккха район яц Нохч-ГІалгІай мехка. Лоалах ядача районий хьажкІаш чуийца дІаоттаяь латт, хІаьта Назрановскера яраш кхай тІа Іан кІал яхай. Лоалахой миллионаш доходаш я, хІаьта Назрановски совхозашка миллионаш зенаш хиннад. Лоацца аьлча цу районе миччахьа хьо хьежача, дуккха а телхараш корадоагІаргда.

— Ма чІоагІа хала район я-кха! — оал цунах республикански организацешка. — Іаламан хьалашка диллача — республике дикагІаяр я, гІулакхашка диллача вогІа я. Мел чІоагІа тоае гІортарах, мел чІоагІа новкъостал дарах цхьаккха а хІама хилац. Района товш хьалхле лелаераш а нийслац-кха, хІаьта дерригa гІулакх царех ма латтий!

Бакъдар-м бакъда! Боккхача кхетама даьй боаца болхлой мишта хьажа тохкаш йола «экспериментальни база а хинна» Назрань дІаэтта тоъала ха я. Шин ах шера чухь укхаза «шоашта фу карагІдоал» хьожаш хилар райкома хьалхара шиъ, шоллагІа виъ, кхоалагІа шиъ секретарь, райисполкома кхоъ председатель, ткъо юрта Советий председатель. Цу хана чухь «Октябра 40 шу», «Назрановски» яхача совхозашка ворхІ директор, кхойтта воккхагІа вола специалист, барайтта отделене управляющи хийцав.

ХІама ца ховш бола иштттала хьалхле лелаераш хийца Назрановски район—кадраш харжара а уж кхетаяра а гІулакх динза даргдоацаш хилара боккха хьокхам ба.

* * *

Ала а доагІаш нийса йоах партийни комитета хьалхара секретарь — района корта ба. Из хьож моттигерча кадрай балхага, хьалхле мишта лелае еза цо хьех кадрашта. Іалаьмате дукха хІама да цун сакхетамах, опытах, гІулакхах, принципах, нахаца болх бе харах тийша. Ма чІоагІа лоархІаме да цу бехктокхамерча балха тІа саг хьожавеча хана цига вохийтача сага анкетага хьежа ца Іеш, цу сага дег чу хьажар, цун дика а во а гІулакхаш миштад хайна, уж довзар.

Иштта саг вовзилга боккхача лоархІаме гІулакх дале а, хьалхле лелаю кадраш оттаеш Нохч-ГІалгІай мехка массаз а теркам тІабахийтац цунна. Цкъаза цхьа моллагІа волча дика лоархІача саго енна рекомендаци кхоачам болаш хул, партийни балха цхьаккха а говзал йоацаш вола саг йокхача района партийни организацена керте оттора.

...Василий Ефимович Брызгалин ше къамаьл де витача, даа хІама деце а, кхоачамболча нахах саг ва. Нах Іомабар, «нах хьоабар», доагІаш а ца доагІаш даьсса хабар дувцар — цун дегІах йоалла оамал я. Кхыча балха тІа цу «Цицерона говзало» цхьа пайда бе а мегар, цхьабакъда, партийни балха тІа Василий Ефимовича шийна а юкъарча гІулакха а зе доалар цох. КІезига чІоагГІа критика яьцар Каргалински райкома секретара даьсса хабараш дувц, кІоартга болх бовзац, балха тІехь харцахьа дараш а кхоачамбоацараш а да яхаш. Брызгалин «кхетаве» кІорда а даь, обкоме цІаьхха соцам бир Василий Ефимович Назране хьалхара секретаралла вахийта.

Республикански хьалхле лелаераш шийх тешаш хилар диц а даь, моттиг хийцача а, ший даьсса хабар юхаозанзар Василий Ефимовича. Заседани совещани еш, совещани собрани еш, массанахьа а доккха дош оалаш вар Брызгалин.

Жа Іущеи дояркащеи доаггІаш дола, дегчура къамаьл де хацар цунна. «Нахаца» къамаьл де оамал йолаш ва из, хІаьта цхьацца бола нах Іомабе ловш ва, царга ладувгІа хьашт а доацаш. Тамаш е езаш а дац цо деш хинна дерригa а тІахьехамаш цхьаккхе пайда а боацаш дІадоалаш хиларах.

Шоай кердача начальника товр де а гІерташ, района кхыбола хьалхле лелаю болхлой а къамаьл де Іомалуш бар. Совхозашкара гІулакхаш телха латташехьа а, собранешка доккхий къамаьлаш дора, доккхий декхараш тІаийдора, даьр хІама доацадашехьа, доаца толамаш дувцар.

Кабинеташка къамаьлаш деш, заседанеш еш, баьсса го боахаш, резолюцеш язъеш дІайода района ха. Массанена а хьалхара болх бе гІерташ, боахама зІамига а доккха а мел дола гІулакхаш ше кхоачашде гІерташ, керттерадар — кадраш харжар, уж балха тІа дІа-юха нийсъяр, кхетаяр диццалийтадар партийни комитето.

Районерча 237 коммунистех 30 мара юрта боахаме болх беш бацар, хІаьта вожаш района организацешкеи учрежденешкеи ба. КІезига болхлой хилацар районе гІолла лелаш, райкома наІарга увтташ, бехкаш доахаш, шоашта доккхача гІулакхе отта гІерташ. «Партфела тІакхувш хинна» уж нах бригадашкеи фермашкеи бахийта безача метта тикашка, чайнешка, складашка, учрежденешка ухийтар, «балха хьалха» латтаргболаш.

Шийх наьха дегаш дика довзаш вола саг а лоархІаш, бюро членаш яхачун боккха теркам бацар хьалхарча секретара. Кадраш балха тІа ухийташ ший «къаьстта» йола уйла соцайора цо массаз а. Из иштта хилар бахьан долаш массаз а цунах бала болаш гІулакх хулар.

Денгара-денга чехкка боахам талхаш латтача района цу гІулакхаша сатем боабора республикански организацей. Столицера район йиззе дика лоархІа комиссеш йоагІар, районера хьал тохкар цар моттигерча хьалхле лелаерий дерригa гІалаташ а харцахьадараш а бокъонца дІаяздора, талхаш латтача гІулакхий данне а дика доаца сурт хьахьувкха справкаш язйора.

Назранера аргІагІа бола лоткъам бера. Республика обкомеи Министрий Советеи оарц даьлар. Чехкка новкъостал де керда комиссии яхийтар.

Боарам боацаш дукха са дийттача республикански хьалхле лелаерий а сатем ийккхар. Нов. Брызгалин а района кхыбола хьалхле лелаераш а болх бе ховргдоаца нах болга а хайна, ССКП обкома бюрос юххера а уж дІабаха соцам бир. Назранера хьалхле лелаераш хийцар.

Шийх хьалха даьнна гІалат дага а деха, керда секретарь хоржаш обком чІоагГІа хьожарг ма йий аьнна хеталора. Цхьабакъда, тІаккха а дага доххарах енна рекомендаци кІоаргга беча теркамал низ болашагІа хилар.

Республикански прокуратуре волаш ше дІаовзийтаргвола цхьаккха а дика гІулакх даь вацар Тумгаев Керми Бийсолта, Назрановски района балхага хьажа яхача цхьан комиссена юкъе хинна хилар дІадаьккхача. Цхьабакъда, Тумгаева яздаь докладной записка дезаделар обкома болхлошта, цо тоадир Тумгаева гІулакх а.

Е партийни болх а е юрта боахам а ца бовзаш вола саг секретаралла вохийташ сенга дог доахаш хиннай обком ха хала да. Кастта гучадаьлар цІаьккха а гІалат даь хилар. Хьалха хинначул дикагІа тоабаланзар е эрга а баланзар керда секретарь оттача а района болх, цхьабакъда, заседанеш яра хьакъехьа шийла хьалха хинначул гаьнна тІех-м ваьлар нов. Тумгаев.

Районе хинна цІабаьхка Іоховша а кхелехьа, цига бахача барзкъан тІабилла дом дІабаккха а кхелехьа, совхозе хьалхле лелаерашка районни центрера, райкомера телефон тохар, аргІан йолча заседане дувла, ца доагІе «бехктокхаме» а хургда шо аьле. Укх шера август бетта районе 14 ди дІадахар даьсса хабараш дувцаш, сентябрь бетта кІеззига кІезигагІа дийцар уж, цхьабакъда, цхьаболча бетташка Назране баха ца хайшача, дІа-юха иха баргбоацаш, совхозий директорий, бригадирий, управляющей кхы де хІама доацаш дукха дийцар даьсса хабараш.

Директивни каьхата тамашерча низах тешаш хиларо кІалийтар райком. Кхойттеи ахи миллион сом зе дир дІадахача шера Назрановски совхозаша.

Юха а цу районерча болхлошта «новкъостал» де бІарчча Іул уполномоченнеш бахийтар. Обкома, Министрий Совета, республикански учрежденей болхлой шоай динза даргдоаца гІулакхаш а дита, совхозий отделенешка кІираш доахаш баьгІар ялат дІаде, оасар де, ялат чуэца, хьажкІаш чуэца болх «вІаштІехьабоаккхаш». Доккха гІулакх хиланзар республикански хьалхле лелаераша даьча новкъосталах а.

Районе юха а кадрай хьакъехьа кегар хилар. Хьалхле лелаеча гІулакхаш тІа нах «увттабеш» керттера моттиг дІалаьцар гаргареи бовзаш - безаши болча наха гІулакх даро. Райкома хьалхарча секретара гаргарча саго Амирханова дешара боахаме кегар бича, Бийсолта из совхоза Яндрерча отделене управляющелла вахийтар. Бакъда, Амирханова хьалхле лелаеча ший гаргарча сага тешам бохабир. Массехк бутт баьлча отделене болх бохабарах дІаваьккхар из.

Хьалхарча секретара новкъосталца «саг а хинна дІаэттар» Шибилов Шахмарза а. Соахка хулиганство лелаярах шийна яь суд текха а валалехьа, бригадир волчара дага а доацаш, гІулакха лакхвелар Шибилов: отделене управляющи вир.

Аьла санна дІаволавелар Шибилов. Ше хьалхле лелаеча нахага яппараш йора цо, бІеха къамаьлаш дора, наха еттар. Райотдела милице болхлоша из лаца дош оттадир. Цхьабакъда нов. Тумгаев ладувгІа безам болаш а хиланзар цу дешага. Мишта? ДикагІа волча управляющена суд еи? КхайтІарча балхий турпал ма вий из-м! Ший дукха везача цу сага хІама ца хилийта Назрановски районе мел вола следователь партера дІавоаккхаргвар цо.

Обкома секретара нов. Чахкиева харц хабар а дийца, республикански прокуратура гІулакх тІа а дихьа, райкома секретара из дош дІадаккха мегар. Цул тІехьагІа управляющена латкъа бахьацар нах. Иштта хьаллоацаш хилча, фуннагІа дой а, бехкбоацаш кІалхара ма вартвий из.

Назрановски райкомо ший балха тІехь хадданза ду гІалаташ, харцахьа дараш, къайлаза латтацар областной партийни комитета. Хьалхарча секретара балха дика опыт яц, йоахар цар. Цул тІехьагІа балха халонаш нийсъяларца дувзаденна да из яха баьлар уж. хІаьта тІаккха цхьаккха даккха бахьан а доацаш бисар, юххера а района хьалхле лелаераш хувцанза баргбац аьнна соцам бир. Район кІалхар йоаккхаяланзар нов. Тумгаевна, гІулакх вІаштІехьадаккха говзал а гІулакхах йола принцип а хиланзар цун. Дукха ха йоаццаш районе хиннача партконференце нов. Тумгаев гІартата доаццаш обкома распоряжене дІавахийтар, хІаьта цун когаметта керда новкъост а хержар. Цхьабакъда, секретарь хийцачул тІехьагІа областной комитето тІехьаюсача района хьалхле лелаяра гІулакха хьакъехьа эргадаьккха хІама дац. Хьалха а санна райкома секретара «са дуаш» республикански организацей болхлой группа я, хьалха а санна дуккха уполномоченнеш ба, хьалха а санна, тІехьаюс район.

Доккха зе даьлар Назрановски района цхьаболча хьалхле лелаерий балхах. Иштта гІулакх хилийта йиш яц тІехьа тІайоагІача хана.

Н. УМНОВА,
(тха корреспондент).
Назрань, Нохч-ГІалгІай АССР.
«Советская Россия» яхача газета тІара.

ДикагIболча хьайбаш леладерий республикански совещани

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЯХАРА ШЕРА ДОЛА ДЕКХАРАШ— ССКП ЦК ПЛЕНУМ ХЬАЕЛЛАЧА ДЕНГА

25 ноябре, Грозне, республикански филармоне, шурий-товарни фермай дикагIа болча болхлой совещани хилар. «Шурийнеи дулхаи лаьрхIа доахан дебадара тIайица социалистически декхараш кхоачашдарах» доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела нов. М. Гайрбекова.

Совещане гулбеннараша чIоагIа раьза болаш сийлен президиуме хержар ССКП Центральни Комитета Президиум.

— Укх семилетка хьалхарча шера советски наха къаьстта хьинаре къахьегар бахьан долаш сиха дегIа доагIаш латт промышленностеи транспортеи, юрта боахамеи дерригa доакъош, — аьлар докладчика. — Беррига советски нах санна, кастта хургйолча ССКП ЦК Пленума сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь хьинаре къахьегаш ба вай республикера юрта боахама къахьегамхой. Доккхий толамаш даьхад цар укх шера. 10 бетта вай республика доахан 18 процент дийбад, царех детта доахан да 12 процент, 9 процент дукхагIа хиннай хьакхарч, пхи процент — жа, 46 процент коа тIара оалхазараш.

20 ноябре пачхаьалкхенга дулх доххара шера йола план кхоачашъяьй 99,2 процент, шура йохкара план 93 процент, фуаш — 97 процент, тха — 104 процент. Доахан дебадара а царгара продукташ дукхагIа яхара а эггара дикагIа толамаш даьхад Каргалински районерча колхозаша. Цу районе укх шера соахкарчул доахан дуккха дукхагIа да. ДукхагIа да районе укх шера жа, хьакхарч, коа тIара оалхазараш. 20 ноябре пачхаьалкхенга доахана продукташ йохкара план эггара дукхагIа тIеххоачашъяьй Каргалински районерча колхозаша.

Шоаш тIайица социалистически декхараш кхоачашдеш ба Шелковской, Курчалоевски, Ножай-Юртовски, Веденски районашкара юрта боахама къахьегамхой а.

— Вай республике шурийнеи дулхаи лаьрхIа доахан дебадар,—аьлар нов. М. Гайрбекова, — чIоагIа лоархIаме гIулакх да. Укх тIеххьарча хана цхьайолча районаша доахан дика деба а даьд, хIаьта царгара дукхагIа продукташ а йоах. Сунженски районерча колхозашка тIакхийттад 10 бетта 3000 бежан, хIаьта юкъера лаьрхIача цхьан Iаттагара йоаккха шура 2245 килограмм хиннай. Доахан дебадар духьа колхозаша городе бахача нахагара 528 бежан ийцад.

Дика доахан дебаду Курчалоевски районерча колхозаша а.

Доккхий толамаш даьхад вай республикерча дояркаша. Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхозерча доярка нов. Колесниковас хIара Iаттагара 10 бетта 4081 килограмм шура яьккхай. Дика къахьийгад Кирова цIерахча колхозерча доярка нов. Сдобниковас а. ХIара Iаттагара 3346 килограмм шура яьккхай цо. Шелковской районерча Сталина цIерахча колхозерча дояркана нов. Авиловайна карагIдаьннад хIара Iаттагара 3905 килограмм шура яккха 3310 килограмм шура яьккхай Курчалоевски районерча Ленина цIерахча колхозерча доярка нов. Тазбаевас.

Вай республике 135 доярка я хIара Iаттатара 2500 килограммал совгIа шура яьккха.

Цу тайпарча толамаша хьагойт колхозашка а совхозашка а план кхоачашъе торонаш хилар. Цхьабакъда, цхьайолча колхозашеи совхозашеи шоаш тIайица декхараш кхоачашдаьдац. Цул совгIа доахангара яьккха шура а доахана продукташ а соахкарчул кIезигагIа а я. Грознерча районера «Горячеисточненски» совхозе (директор нов. Максименко) 1 ноябре кхаччалца йолча хана 50 процент бежан мара дехкадац, хIаьта хIара Iаттагара яьккха шура соахкарчул 414 килограмм кIезигагIа а я. Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхозе 2020 бежан да. Царех 855 етт мара бехкабац. Грозненски районерча № 2 йолча баьца даарий-шурий совхозе хIара Iаттагара яьккха шура соахкарчул 135 килограмм кIезигагIа я, хIаьта еррига яьккха шура 90 тонн кIезигагIа я.

Белгалдаккха дезаш да укх тIеххьарча хана цхьайолча районий кулгалхошеи юртбоахама Министерстваи доахангара дукхагIа шура яккхара эша гIулакхаш даь ца хилар. Цудухьа вай республика хIанз шура яккхара Российски Федераце тIехьайисарех я.

ДукхагIа йолча районашка доахан дика ца дебадар бахьан да цхьаболча кулгалхоша хIара Iаттагара йоаккха шура дукхагIа хилийта гIерташ ца доагIаше доахан брак а деш дIакъестадеш хилар. Геттара доккха зе да доахан Iаьхара дитар. Цу гIулакха бехктокхаме озац колхозийи совхозийи кулгалхоша 300 техникаш. Къовсам лоаттабац цу кхоачамбоацарашца юрта боахама Министерства специалисташа а.

Геттара лоархIаме гIулакх да доаханна искусственни осеменени елга. Цу методах боккха пайда боал. Бакъда, из болх массайолча колхозашкеи совхозашкеи говза бе беза, хIана аьлча из цхьайолча колхозашка керда гIулакх доландаь. Искусственни осеменени дика йовзаш хила веза массавола юртбоахама специалист. Бакъда, вай республике цхьаболчар хIанз а дика кхетадаьдац из метод пайдане хилар. Шалински районе духхьал цу гIулакха лаьрхIа станци я, хIаьта а цига доаханна искусственни осеменени кIезига ю. Района кулгалхой декхарийла ба из болх сихагIа вIаштIехьабаккха.

ЧIоагIа зуламе гIулакх да доахан довр. Укх шера тайп-тайпара лазараш хулаш доахан дайнад вай республике. Лазараш хиннад доагIIача тайпара доахан ца кхабарах, ветеринарно-профилактически болх ледара лелабарах. Дукха доахан дайнад пироплазмоз яхача лазарах. Из лазар ца хилийта фу де деза ховш да, хIаьта а специалисташ оарцагIбаьннабац цу гIулакха.

ЧIоагIа дика Iунал де деза кагийча Iаьсашта. Нагахь санна уж дика ца кхаьбача царна лазар хул. Iаьсашта хьокхаш йола чакхъяьккха шура рационах мара хьокха а мегаргьяц.

Доахан дебадара геттара лоархIаме гIулакх да бахача нахагара доахан ийделга. ДIахо йодача хана совхозийи колхозийи кулгалхой хьажа беза нахагара сов дола доахан эца. Цунах дика пайда баргба.

ХIанз хьайбашта Iана гIулакх духа хьаэттай. Дика тоаяь хила еза доахан чудоахка помещенеш. Цу балха юкъе дола кхоачамбоацараш укх юхедисача деношка сиха дIадаха деза. ХIанз Iана кийчо ярга хьежжа карагIдаргда 1960 шера пачхаьалкхенга доахан продукташ йохкара план кхоачашъе.

— Вай республика,— аьлар нов. М. Гайрбекова, — хIанзале кхоачашъяьй пачхаьалкхенга тха доххара план, укх деношка кхоачашъергья дулхи фуаши доххара план а. ТIаккха вай декхарийла да шура яккхара план а кхоачашъе. ССКП Нохч-ГIалгIай обком а Министрий Совет а тешаш я пачхаьалкхенга шура йохкара вай республика юрта боахама къахьегамхоша шоаш тIайица социалистически декхараш ССКП ЦК Пленум хьаеллача денга сийленца кхоачашдергхиларах.

Доклад йистеяьнначул тIехьагIа эггара хьалха къамаьл дир Грозненски районерча № 15 йолча шурий совхоза керттерча зоотехника нов. **Шопина.** Дикача хьокхамашца накъа болх совхоза хьайбаш леладераш ССКП ЦК декабрьски Пленума. Планах 2800 бежан хила дезача 3351 бежан да совхоза доалахь, тIеххоачашъяьй кхыдола хьайбаш дебадара план а. 20 ноябрга 92,5 процент кхоачашдаьд пачхаьалкхенна шура дIаялара тIайица декхараш, 97,5 процент дIаденнад дулх а, укх шера планах хIара Iаттагара 2200 килограмм шура яккха езача итт бетта 2086 килограмм яьккхай совхозе. Хьайбаш леладераша чIоагIа къовсам лоаттабу шурийга дIабода мах лохбеш. ЧIоагIа пайдана гIулакх да совхозо дIадоладьр. ХIанзалца 19 саго болх бе безаш хиннача 220 бежан долча ферме 8 саго болх бергба. Из бахьан къахьегаман овсарал 2,5-ззеи лакхлургья. ХIанз из метод караерзаеш ба совхоза хьайбаш леладераш.

ДIахо нов. Шопина белгалдоах республике дукха шура луш долча доахан фу доладе дезаш хилар. Иштта цо дувц Грознерча шура дIайиеча пункта а мясокомбината а балхацарча кхоачамбоацарех. Цхьадолча даькъе цар юхадетт пачхаьалкхенна хьайбай продукташ дIаялара план кхоачашъелга.

— Совхоза хьайбаш леладераша шоай торонашка а хьежа, — йоах нов. Шопина, — шура яккхара а пачхаьалкхенна хьайбай продукташ дIаялара а план 10 декабрга кхоачашъе лаьрхIад.

— Укх шера итт бетта айса леладеча доахах хIара Iаттагара 3754 килограмм шура яьккхай аз, — аьлар Шелковской районерча Сталина цIерахча колхоза доярка нов. **Авиловас.**—ССКП ЦК Пленум хьаеллача денга хIара Iаттагара 4100 килограмм а, 1960 шера 4200 килограмм а шура яккха дош лу аз республикански совещанена.

Къамаьл де дош лу Грозненски районерча «Горячеисточненски» совхоза керттерча зоотехника нов. **Гудантовайна.**

— Соахка республике пачхаьалкхенна шура дIаялара хьалха латташ хинна тха совхоз укх шера тIехьайисарех я, — йоах цо.

Пачхаьалкхенна шура дIаялара план 83,7 процент мара кхоачашъяьяц совхозо, хIаьта планах хIара Iаттагара укх шера 2800 килограмма шура яккха езача итт бетта яьккхар 2050 килограмм мара яц. Дулхи фуаши дIадалара план тIеххоачашъяьча шурийна иштта тIехьа хIана йисай совхоз? Дахача шера дукха доахан Iаьхара дисадар совхозе. Шурий доахан леладераша а специалисташа а бе боагIIача тайпара лоархIам баьбац искусственни осеменене.

Ер шу доладелча денз шурий доахан леладераша а, специалисташа а, дирекце а чIоагIа терко ю доаханна искусственни осеменени яра. Цу гIулакха вIашагIъелла эшаш йолча оборудованецеи медикаменташцеи кийчъяь кхоъ пункт а, фермашка ши подсобни пункт а я. Искусственни осеменене лоархIам а из метод а йовзийташ совещанеши беседаши хиннай хьайбаш леладерашца, фермай бригадирий семинар а хиннай. БугIе даькка доахан ханнахьа къоастадеш а уж пункташка дIадугаш а дика гIулакх ду дояркаша а бежа Iуша а. Цу балхах хьахинна пайда хIанззе а гуш ба. Нагахь санна соахка ноябрь бетта совхозе 30 етт бехка бале укх шера ноябра 23-гIча дийнахь 80 етт бехкаб, бутт боввлехьа бахкаргболаш кхы а 15 етт а ба. Дукха доахан дахкаргда декабри, январи, феврали бетташка а. Совхоза дерригa доахан искусственни осеменени еш да хIанз. Цо торо хулийт цхьаккха етт Iаьхара ца бита.

— Нийса хургдар хIара совхозе, колхозе агрозоотехнически дешара программа юкъе искусственни осеменени хьехара сахьаташ белгалдоахаре, — йоах нов. Гудантовас. — Масала, оаха 20 сахьата хьийхар из метод.

ХIанз совхоза берригача хьайбаш леладерашта юкъе социалистически яхь яьржай дуккха а дукхагIа шура яккхара а пачхаьалкхенна из дIаялара план кхоачашъяра а.

ДоагIIача тайпара совгIат кийчду оаха хургйолча ССКП ЦК Пленума, — аьлар дIахо къамаьл даьча «Назрановски» совхоза Альти-Юртарча отделене шурий ферма заведующе нов. **Костоева.**—Ферма болхлоша декхар тIайицадар хIара Iаттагара, юкъера лаьрхIача, 1800 килограмм шура яккха аьнна. 1-ча ноябрга хIара Iаттагара 2352 килограмм шура а яьккха тIеххоачашдаьд из декхар. Укх шера тIайищача социалистически декхараш тIа пачхаьалкхенна 890 центнер шура дIаяла лерхIача итт бетта 1182 центнер дIаеннай. Ер шу йистедалалехьа пачхаьалхенна кхы а 228 центнер шура яла дош деннад хьайбаш леладераша.

Шоай низ ца кхобеш къахьегаш дукха болхлой ба ферме. Нов. Костоева цIераш йоах ше леладеча доахах хIара Iаттагара 2502 килограмм шура яьккхача доярка Мальсагова Лемкай, 2422 килограмм яьккхача Мержоева Лидай, деттача доахан Iуна Колоева.

Доаханна дика Iа даккха кийчо яьй ферме. Шортта гIожа а моша а доакъар кийчдаьд, ханнахьа тоадаь дIоахдаь кхийш да. Iай шура дукхатIа яккхара дукха гIулакхаш ду ферме: детташ дола доахан чу а оттадаь кхоаб, аьлал, силосал, концентрател совгIа барда а лу царна. Ферме кхоачам болаш, болх дика бовзаш болхлой ба.

— Цу дерригане а торо хилийтай тхога,—йоах нов. Костоева,—юкъера лаьрхIача хIара денна 670 килограмм шура яккха, соахка 380 килограмм мара ца яьккхача, денгара-денга доахангара дукхагIа шура яккха. Тха ферма коллективо мел эшар дергда 1960 шера кхы а дукхагIа доахан дебадара, дукхагIа шура яккхара, цунга дIабода мах кхы а лохбара.

Цул тIехьагIа къамаьл дир Ачхой-Мартановски районерча «Самашкински» совхоза 5-ча отделенерча бежа Iуно нов. **Жаворонкова.** Укх шера Валентина Гагановай болам хьал а лаьца тIехьайисача ферме бежага вахар из.

— Хьалхарча деношкара денз дийнахь а бус а доахан доажаде волавелар со, — йоах нов. Жаворонкова.—Цул совгIа масса хана цхьан метте а ца доажадеш, даьгIенаш хувцаш доажадора доахан. Доахана шура ялар бежа Iуша царна деча гIулакхага хьежжа да,— йоах цо дIахо. — Из хьахьокх укх масало. Нагахь санна аз леладеча доахах соахка хIара Iаттагара 1400 килограмм шура яьккхаяле укх шера итт бетта 2400 килограмм яьккхай.

Дика кийчо яьй ферма болхлоша доахана Iа дакккхара. Шоай низаца кхийш тоадаьд, шортта тайп-тайпара доакъар да, хан-ханнахьа барда тIакхухь. ХIара Iаттагара 3000 килограмм шура яккха торонаш я фермата.

Республике племенной доахан дебадара гIулакха кIезига терко еш хиларах дийцар Нохч-ГIалгIай АССР племенной гIулакха станце керттерча зоотехника нов. **Ивановас.** Цо белгалдаьккхар алхха доакъарца дукхагIа шура яккха вIаштIехьадарг ца хилар а ворхI шера плана тIа лерхIа декхараш кхоачашдара дикагIа долча фух дола доахан дебаде дезаш хилар а.

Цхьабакъда, племенной доахан дебадара гIулакх тесса дитад республике. Дахача шера искусственни осеменене станце доахан кхоалагIча даькъа мара гIулакх даьдац. Вай республикерчул шозза а кхозза а дукхагIа долча доаханна искусственни осеменени ю Къилбаседа-ХIирийи Дагестански республикашка. Бакъда, торонаш вайга а я, кхычахьарчарел вогIа яц вай республике бутIаш.

Искусственни осеменени яра хьакъехьа республика Министрий Совето даь соцамаш кхоачашдаьдац, из бахьан долаш бехктокхаме эза саг а вац. Иштта бехктокхаме ца озаш витар искусственни осеменене пункташ дIаьяха Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхоза директор нов. Иноземцев а. Вай тешац искусственни осемененех. Из вIаштIехьа ца яьлча, бахьанаш ца а тохкаш бутIе дуг доахан.

Искусственни осеменени еча хана берригача доахан леладераша а специалисташа а дакъа лаца деза. Совхозийи колхозийи зоотехникаша, ферма заведующе учетчика бе безаш бола болх бу цхьабакъда, уж юстара ба цу лоархIам болча гIулакха. Царгара из болх хьабехац, цудухьа цар из кхоачаш а бац. Шоай гIулакх доацаш санна тесса йитай искусственни осеменени ветеринарни службо а.

Дуккха а дукхагIа шура яккхара ворхI шера плана тIа белгалдаьха декхараш кхоачашдара дерригача доаханна искусственни осеменени ергйолаш гIулакх вIаштIехьадаккха деза вай республике, — аьлар нов. Ивановас ший къамаьл йистедоаллаш.

— Укх шера итт бетта хIара Iаттагара 2337 килограмм шура яьккхай тха совхозе, — аьлар Грозненски районерча «Ермоловски» совхоза керттерча зоотехника нов. **Ситникова.** — Из соахка хIара Iаттагара яьккхачул 180 килограмм дукхагIа я. Иштта хьокхамаш даха вIаштIехьадаьлар эггара хьалха кадрашцара болх тоабар бахьан долаш. Фермашкара дояркаш шин-кхаь шера хувца ца луш болх беш ба. Цар къовсам лоаттабу шурий хIара килограмм бахьан, цар массаза а дIадех бежа Iушкара доаханга уж дика хьажар, дика кхабар. Дояркашта юкъе цхьабараша итт бетта 3000 килограмм а кхы тIех а шура яьккхай. Уж ба Е. Шестак, М. Юсупова, кхыбараш.

Нов. Ситникова белгалдир республика искусственни осеменене станце цу гIулакха хьайбаш леладераш бехкебарал совгIа практически кIезига новкъостал деш хилар. ДIахо цо дувц доаханна дукхагIа белкови доакъар — люцернеи, клевери — хилийта дезаш хиларах. ДукхагIа кийчъе еза комбинированни силос. Совхоза фермашка соахка хьажкIаши сояи вIашагI а увш кийчъяь силос яр. Цудухьа дахача шера дукхагIа шура яккха вIаштIехьадаьлар совхоза. Юрта боахама министерства дукхатIа терко е еза цу боккха пайда луча доакъара, иштта цо хьехам бала беза лардаца доахан мишта кхаба деза. Доахана дукхагIа шура ялара чIоагIа лоархIаме ба барда, нагахь санна из нийса буабойя. Барда буабеча хана доаханна кормовой мел а тух а тела деза. Нагахь санна уж луш ца хилча доахан Iаьхара дисар а, остдалар а кхерам ба.

— Фермашка санитарни бокъонаш лерттIа лелаеш ца хиларах дийцар облсовпрофа лоро нов. **Степановас.** Медицински осмотр а ца еш дояркаш балха хьайибеш моттигаш я, йоах цо, кхоачам хиллал халаташ а кхыдола балха дувхаду барзкъаш а дац, бIеха лелаю ведараш, флягаш. Фермашка аптечкаш а хила еза санитарни посташ а яхка еза.

ДIахо къамаьл дир Курчалоевски районерча Ленина цIерахча колхоза председатела нов. **Тамкаева.** ССКП XXI съезда решенеш кхоачашъеш чIоагIа хьинаре къахьийгад колхоза доахан леладераша укх шера. Пачхаьалкхенга шура йохкара дола социалистически декхараш 142 процент кхоачашдаьд колхозо, кхоачашдаьд дулхи, тхаи, фуаши доххара дола декхараш а.

Колхоза хьалхашка латта керттера декхар — доахан дебадари царгара дукхагIа шура яккхари — кхоачашдара дика лард еллай колхозникаша. Шортта гIожа а моша а доакъар кийчдаьд, хIара Iатта 18 тонн хургйолаш силос лаьттагIа еллай. Дахача шераца нийсдича 1,7-ззеи дийбад колхоза доахан, детта доахан дебаде тIайица хинна декхараш 1 ноябрга кхоачашдаьд. Нагахь санна соахка бIарччача шера хIара Iаттагара 2500 килограмм шура яьккхаяле укх шера итт бетта 2560 килограмм яьккхай. Колхоза дикагIа болча дояркаша цул дуккха а дукхагIа шура яьккхай. Масала, Тазбаева Кхокхас итт бетта 3310 килограмм яьккхай шера тIайищача декхараш тIа 3200 килограмм яккха езача, 3000 килограмм яьккхай Эдильханова Доккала.

Доахан дебадара а, царгара дукхагIа продукташ яхара а иштта дика хьокхамаш даха тха вIаштIехьадаьннад, — йоах нов. Тамкаева — колхоза берригача къахьегамхоша барт тайна хьинаре къахьегар бахьан долаш.

Колхоза хьайбаш леладераша дош деннад ССКП ЦК хургйолча Пленума сийна пачхаьалкхенга кхы а 30 тонн шура йохка, аьнна.

Совещани чакхйоалаш къамаьл даьча Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министра нов. **Андреева** белгалдаьккхар пачхаьалкхенна шура дIаялара план кхоачашъяра хIара Iатта лаьрхIача 130 килограмм мара ца хилар а нагахь санна еррига торонаш оарцагIа йоахе вай республика хьалхарчарца нийслургхилар а.

— КIезига шура яларах тарра дукха доахан Iаьхара дус вай республике, дукха дов Iаьсий, — йоах нов. Андреева дIахо. — Доахан Iаьхара дусаргдац нагахь санна нийса искусственни осеменени йойя. Из хьахьекхад Грозненски дулха-шурий совхозо. Цун 1000 Iатто 1000 Iасилг даьд, кхычахьарчул дукхагIа уж хьал а кхедаьд. Цхьабакъда, колхозаштеи совхозаштеи кIезига новкъостал ду республика искусственни осеменене станце.

Доахан дIайха а диза а долаш Iа даккхара мел эшар де деза вай,— йоах нов. Андреева. — Цох хургья 1960 шера дикагIа доахан дебадара а дукхагIа шуреи, дулхи, даьттеи даккхара а лард.

Совещане къамаьлаш дир Курчалоевски районерча Ленина цIерахча колхоза доярка нов. Тазбаевас, Грозненски № 1 йолча шурий совхоза доярка нов. Лаврущинас, Сунженски районерча Кирова цIерахча колхоза доярка нов. Лущиковас, Каргалински районерча «Октябра 12 шу» яхача колхоза Iаьсий леладеча нов. Жмуховас, Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка нов. Болотовас, Ачхой-Мартановски районерча «Лермонтовски» совхоза бруцеллезни ферма заведующе нов. Адисултанова.

Совещане дакъа лаьцараша Нохч-ГIалгIай АССР шурий-товарни фермай берригача болхлошкеи юртбоахама специалисташкеи кхайкарал дир пачхаьалкхенна шура дIаялара а йохкара а план 10 декабргеи социалистически декхараш ССКП ЦК-а декабрьски Пленум хьаеллача денгеи кхоачашде, аьнна.

Совещане республика дикагIа болча дояркаштеи доахан леладераштеи боккхача маьхе совгIаташ делар.

Нохч-ГIалгIай АССР шурий-товарни фермай берригача болхлошкеи юрта боахама специалисташкеи дикагIа болча хьайбаш леладерий республикански совещане хиннараша даь

КХАЙКАРАЛ

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

БЕРРИГАЧА мехка шерра социалистически яхь яьржай юртбоахама производства дерригa доакъош дIахо чIоаггIа дегIадоаладара дешаш дувцаргдолча ССКП ЦК-а аргIан йолча Пленума доагIIача тайпара накъа дахара. Къахьегама а политически а оагIонгахьара чIоагIа дегаш айденна, Н. С. Хрущева США толамца бихьача доттагIала наькъо, семилетка хьалхарча шера план кхоачашъяра даьхача доккхийча толамаша, советски Iилманнеи техниканнеи карагIдаьннача доккхийча хIамаша гIозбаьха Пленума накъа болх вай республика юрта боахама къахьегамхой.

Вай Сийлахь-йоккхача Даьхен берригача къахьегамхоша санна Нохч-ГIалгIайчен шурий-товарни фермай болхлоша шоай беррига низ тIабахийтаб Пленум хьаелла ди кердача къахьегама толамашца дездара, цар хIанзале цхьадола дика хьокхамаш а даьхад. Республика совхозашкеи колхозашкеи дахача шераца нийсдича доахан 12,2 эзар бежан тIакхийттад. ДукхагIа хьа а даьккхад пачхаьалкхенна дIа а деннад шуреи дулхи. КIезигагIа дайнад доахан.

Шура яккхара доккхий толамаш даьхад 10 бетта 8414 тонн е 1958 шера цу ханаца нийсдича 129 процент шура яьккхача Сунженски районерча колхозаша. ХIара Iаттагара 2245 килограмм е соахкарчул 160 килограмм дукхагIа шура яьккхай цу районе. Грозненски районерча Ермоловски совхозе хIара Iаттагара яьккха шура 2337 килограмм е соахка цу хана яьккхачул 187 килограмм дукхагIа я. Цу районерча № 1 йолча шурий совхозе хIара Iаттагара яьккха шура 2130 килограмм я, хIаьта хIара 100 гектара лаьтташна лаьрхIача 239 килограмм шура яьккхай. Дика хьокхамаш да Каргалинскии, Курчалоевскии, кхыча районашкарча колхозийи доахана фермашкарча коллективай.

Доккхий толамаш дахара къаьстта чIоагIа лоархIам болаш ба вай дикагIа бола хьайбаш леладераш, Iаьсий леладераш, бежа Iуйш, дика а довзаш Iилманнеи дикагIа йола опытан карагIдаьннараш творчески балха юкъе кхувлаш бола. Масала, Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхозерча доярка нов. Л. А. Колесниковас хIара Iаттагара укх шера 10 бетта 4081 килограмм шура яьккхай, цу колхозерча Ф. А. Амриевас — 3645 килограмм, Шелковской районерча Сталина цIерахча колхозерча доярка Е. С. Авиловас — 3905 килограмм, Курчалоевски районерча Ленина цIерахча колхозерча доярка Тазбаева Кхокхас — 3310 килограмм, МагIалбика районерча «Ингушски» совхозерча доярка Галаева Зинас — 2890 килограмм, Каргалински районерча «Октябра 12 шу» яхача колхоза Iаьсий леладеча нов. М. Н. Потаповас — 112 Iасилгах 6 бутт боаллаш 111 Iасилг хьалкхедаьд, деннеи бийсанеи Iасилга тIакхета дозал 700 грамм да.

ДикагIа болча доахан леладерий доккхий хьокхамаш ше-шегIа хьахиннадац. Уж шоашта тIадиллача гIулакхашца тIайицача социалистически декхарашца а бокъонца уйла хиларах хьахиннар да. Цу тайпара толамаш даха йиш я хIара ферме, нагахьа санна цун болхлой, эггара хьалха дояркаш, бежа Iуй, Iаьсий леладераш, хьайбай боахам сихха дегIабоалабара а дукхагIа хьайбай продукташ яхара а шоай лоархIам мел боккха ба кхетадеш хуле.

Тхоай торонашка а хьежа оаха, шурий-товарни фермай болхлойи юрта боахама специалистийи республикански совещане дакъа лаьцараша дохаргдоаца дош лу 1959 шера тIайица социалистически декхараш ССКП ЦК Пленум хьаеллача денга кхоачашде. Оаха тIахьех беррига доахан леладераш тха хьокхам дIаэцара, укх шерах юхейисача лоаццача хана кхы а дукхагIа шура яккхара чIоаггIа къовсам лоаттабара республика хIара колхозои совхозои 1959 шера 10 декабрь тIакхачалехьа шура дIаялара а йохкара а шера йола планаш кхоачашъергйолаш, хIаьта шера дола социалистически декхараш — ССКП ЦК-а Пленум хьаеллача денга.

Цунах дийзза оаха тIахьех шурий-товарни фермай беррига болхлойи юртбоахама специалисташи Iай доахан чухь сецача хана уж дикагIа кхабара а царга дикагIа хьажара а йизза терко яра цхьаккха бежан ца далийта а шура кIезиг ца ялийта а. ВIаштIехьадаккха деза доахан Iай хана кхоачам хиннай барда а моша доакъар а хилийта деза.

Доахан Iа даккха долалуча хьалхарча деношка денз доакъара дикагIа йола рацион оттае еза, кхом а болаш доакъар дуаделга вIаштIехьадаккха деза. ХIара колхозеи совхозеи хьайбай продукташ яхара планага хьежжа доакъар дуадара хIара бетта лаьрхIа планаш увттае еза. ВIаштIехьадаккха деза доаханга хьажара а царна гIулакх дара а йола зооветеринарни бокъонаш лерттIа лелаелга, Iай цхьаккха ца долийташ Iаьсий дика хьалкхеделга. Доахан дика Iа доаккхаргдолаш гарггарча деношка кхийш а Iаьсий чудоахка моттигаш а тоаяь яха а еза цига доахан дIаоттаде а деза.

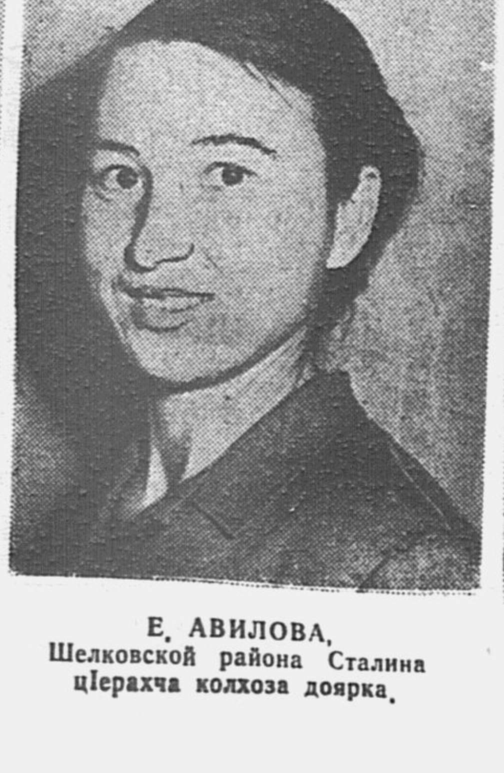
Оаха тIахьех шо, новкъостий дояркаш, бежа Iуй, Iаьсий леладераш, зооветспециалисташ, колхозий председателаш, совхозий директораш 1959 шу толамца чакхдаккхара а 1960 шера, семилетка шоллагIча шера, доахан кхы а дикагIа дебаргдолаш, къаьстта детта доахан, дукхагIа шура а, дулх а, кхыйола продукташ а йоахаргйолаш а пачхаьалкхенга йохкаргйолаш а хьалаш кийчдара. Вай чIоагIа къовсам лоаттабе беза доахан Iаьхара дисара духьал. Доаханна искусственни осеменени яра, шинараш хьалкхедара, Iаьсий ца далийтара йизза йоакхо е еза республика хьайбаш леладераша. Колхозийи совхозийи хьайбай боахама майрра юкъедоаладе деза Iилманнеи дикагIа йолча опытаи карагIдаьннараш, шурий-товарни фермашкарча халача балхашта механизаци яр, дIа ца дехкаш доахан леладар. Цу гIулакхаша торо хулийтаргья лоаццача хана шурий-товарни фермай болхлой къахьегама овсарал лакхъе, дукхагIа шуреи дулхи даккха, царга дIабода мах лохбе.

Доахан дебадараи царгара дукхагIа продукташ яхараи дола уж гIулакхаш кхоачашдара чIоагIа лоархIам болаш ба специалисташ. Оаха тIахьех беррига зоотехникаш, ветеринарни болхлой, хьайбай боахам дегIабоалабара лоаттабеча къовсаме дика дакъа лацара.

ТХО, ШУРИЙ - ТОВАРНИ фермай болхлой республикански совещане дакъа лаьцараш, дог тийша да дояркаша, Iаьсий леладераша, бежа Iуша, юртбоахама специалисташа, колхозийи совхозийи кулгалхоша — Нохч - ГIалгIайчен юртбоахама боахам дегIабоалабара керда толамаш доахаргхиларах а шура дIаялара а йохкара а шера йола план 1959 шера 10 декабргеи хIаьта социалистически декхараш ССКП ЦК-а Пленум хьаеллача денгеи кхоачашдергхиларах а. Толамца чакхдоаккхаргда вай хьайбай боахам дегIабоалабара семилетка хьалхара шу!

Л. КОЛЕСНИКОВА, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка.

Е. АВИЛОВА, Шелковской района Сталина цIерахча колхоза доярка.

Л. АМРИЕВА, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка.

К. ТАЗБАЕВА, Курчалоевски района Ленина цIерахча колхоза доярка.

З. ГАЛАЕВА, «Ингушски» совхоза 3-ча отделене доярка.

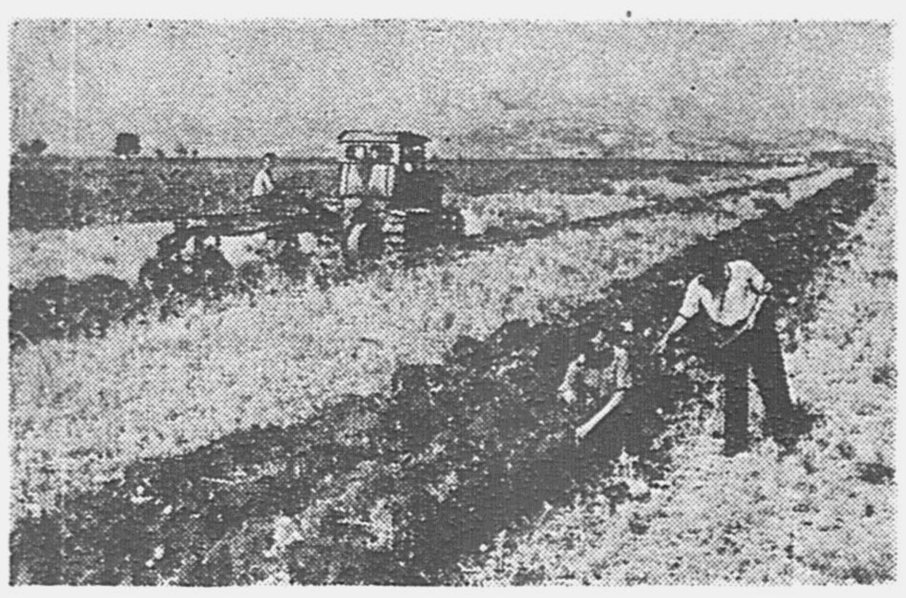

Л. МАЛЬСАГОВА, «Назрановски» совхоза Альтиевски отделене доярка.

Горячеисточненски совхоза керттера зоотехник ГУДАНТОВА трибуна тIа къамаьл деш я.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Фашистски оккупантех мохк мукъабаьккха 15 шу дизара ди дездеш да 29 ноябре албански халкъ. Iалаьмате доккхий хувцамаш хиннад цу шерашка албански юрташка. Деррига леладеш долча лаьттаех 78,5 процент (1959 шера 1 июне баьча хоамах) социалистически пачхаьалкхен секторгеи юрта боахама кооперативашкеи да.

Госсельхозашкеи кооперативашкеи лелаеча кердача технико а хIанзарча агротехнически гIулакхаша а торо хилийтай юрта боахама культураш хьувкъилгеи хьайбай продукташ йоахилгеи лакхде.

Сурта тIа: Албане кхашка.

Албански телеграфни агентства сурт.
ТАСС фотохроника.

А. И. Микоян Мексике хилар

МЕХИКО, 27 ноябрь. (ТАСС). Мексика промышленностеи торговлеи Министра Рауль Салинас Лосанои арахьарча торговле национальни банка генеральни директора Рекардо Севадеи «Амбассадор» яхача ресторане СССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместитела А. И. Микояна сийна Iуйрийна даа хIама оттадир.

ХIама дуача бар къама рузкъан министр Эдуардо Бустаманте, кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитель Хосе Хористиса, мехкарча керттерча банкай директораш, управляющеш, финансай, промышленноста, торговле Министерства сотрудникаш, Мексика импортерийи экспортерийи национальни ассоциаце, хIама хьаеча промышленноста национальни конфедераце, къама торговле палатий конфедераце, иштта кхычар а президенташи директораши. Советски оагIонгахьара цига хилар арахьарча торговле министра хьалхара заместитель С. А. Борисов, посол В. И. Базыкин, кхыча мехкашцарча гIулакхий Министерства а арахьарча торговле Министерства а сотрудникаш, советски арахьарча торговле объединеней викалаш.

Рауль Салинас Лосанои А. И. Микоянеи къамаьлаш дир.

ООН Генеральни Ассамблее политически комитете

НЬЮ-ЙОРК, 27 ноябрь. (ТАСС). Селхан Политически комитете корейски дош дийцар. Из дувцача къамаьлаш дир Болгаре, Албане, Японе, Колумбе, Кубе, Непала, Венесуэла, Турце, Инди, Польша викалаша.

Социалистически мехкий делегаташа аьлар, американски проекта резолюце духьал кхадж тоссаргба аьнна, хIана аьлча из проект корейски халкъа хьашташта духьал я. Къулбехьарча Кореера кхыча пачхьалкхений эскараш арадаххалца корейски дош дийца даргдац аьлар Болгаре делегата. «Шийлача тIема» хана хиннача гIулакхех да корейски дош къоастадар тIехьа теттилга а, аьлар Куба делегата Бисбе Альберне.

Бисбе Альберне аьлар, шоаш къоастаде деза корейцаша шоай гIулакхаш.

Ерригача Корея ах лаьтта контроль лоаттаеча Къилбаседа Корея викалаш юкъе а боацаш из дош дувцаш хилар новкъа да шийна, аьлар Инде делегата Дайяла. Корейски дош дувца тIехьа тотташ йола 14 пачхаьалкхен резолюце проект е цу тайпара йола предложени хьаллоацаргьяц индийски делегаце, аьлар Дайяла.

США вахара эшача хIамашта маьхаш тIакхетар

НЬЮ-ЙОРК, 26 ноябрь. (ТАСС). Юнайтед Пресс Интернейшнл яхача агентствос Вашингтонера беча хоамах цига лаьрххIа хьакхайкадаьд мехка исторе чухь хиннача эггара лакхагIча боарамта кхоачаш октябрь бетта хIамай маьхаш США лакхденна хилар.

США къахьегама министерствос хьакхайкадаьд байнача бетта потребительски маьхаш кхы а 0,2 процент лакхденна хилар. Кхачаннеи услугаштеи долча маьхашкара дIаийкхача, керттерча тайпаех мел долча товарашта октябрь бетта маьхаш тIакхийттад. Укх тIеххьарча ворхI бетта хIанз ялхазлагIа тIакхийттад маьхаш, йоах къахьегама министерствос беча хоама тIа.

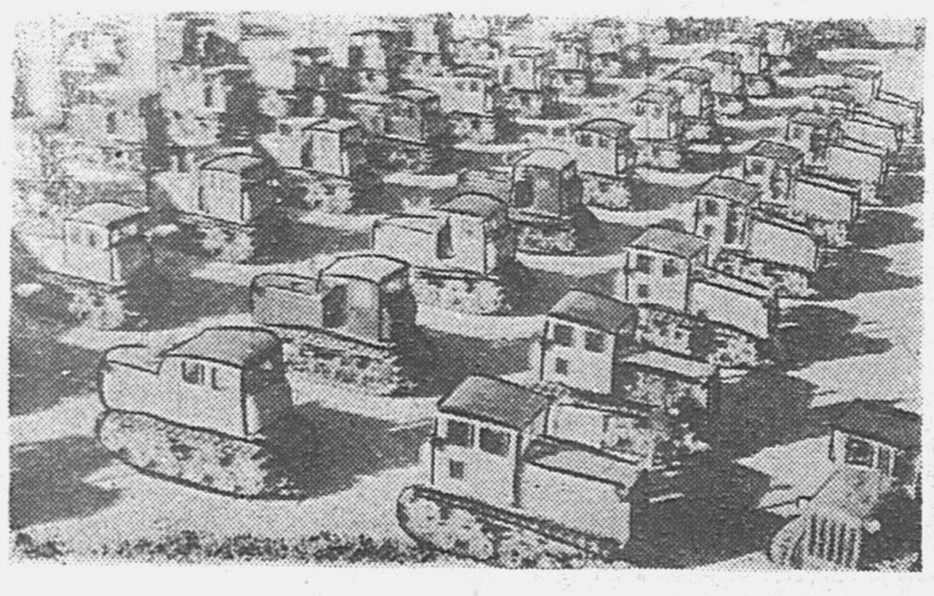
Цу тIа а, йоах заявлене, заводе болх беча американски болхлочун юкъера алапи байнача бетта лохденнад.

Уж хоамаш ше доашхаш, США къахьегама статистика бюрон кулгалхочо Клэйга аьлар, хIанзчул тIехьагIа маьхаш лохлург ма дий, аьнна гуш хIама дац.

Асуански сунт тохара СССР деча новкъосталах Насера аьннар

КАИР, 27 ноябрь. (ТАСС). Асуански сунт тохаш дергдолча балхашта хетаяь ОАР Египетски районерча инженерий ассоциаце члений йоккха собрани хилар селхан Каире.

Цу собране ше къамаьл деш президента Насера баркал аьлар Советски Союза, Асуански сунт тохача цо новкъостал де лархIарах. Цо аьлар, из сунт тохача Советски Союзо де лаьрхIа новкъостал ОАР-а хьатIаийцад, хIана аьлча, цхьанна а политически гIулакхашца дувзаденна из новкъостал доацандаь.

КИТАЙСКИ ХАЛКЪА РЕСПУБЛИКА. Хэнань яхача провинцерча Лояне болх дIаболабаьб Китайски Халкъа Республике Советски Союза новкъосталца хьалъеш латтача 156 йоккхача промышленни объектех йола Китае эггара хьалха йиллача тракторашт еча заводо.

4 шера йилла яьннай Лоянски тракторни завод. Йоккха предприяти я из. Шера цо арахецаргья «Дунфан Хун». (ЦIийлуш йоагIа Малхбоале) яхача марках йола 15.000 гусенични трактор.

Китае духхьашха йилла тракторни завод хьалъеча дакъалоацаш хиннай 130-нел совгIа йола Китая промышленни предприяти.

Дунен тIарча техника тIеххьарча хана карагIдаьнна хIамаш юкъе а кхухьаш хьалъяьй Лоянски тракторни завод. Цунга дIадахийтад СССР тракторни заводашкара керда а дика а мел дола хIама. Цу индустриальни гигантерча 222 поточни лине Iалашду ерригача производственни процесса лаккхача боараме механизаци елга.

Сурта тIа: заводо арахийца керда продукци.

Синьхуа яхача агентства сурт.

Депутата бригаде

СССР Лакхехьарча Совета депутата Хамзатов Ахьмада доал деш йола, XX партсъезда цIерах йолча колхоза тракторни бригада массанел а дикагIа лоархIаш я Курчалоевски районе. Цу бригадо Курчалоевски районе эггара хьалха йисте даьхад деррига гуйранара кхашкара балхаш.

ХIанз нов. Хамзатова бригадо ремонт ю трактораштеи юртбоахама машинаштеи.

ССКП ЦК-а декабрьски Пленума сийна механизатораша дош деннад ерригача тракторни парка а юрта боахама машинашта а ремонт яь яккха.

Комсомольцаша - трактористаша Куриева Н., Умаева Х., Ломалиева А. балха нормаш 130—150 процент кхоачашъю.

Ший новкъостий салоIаш болча хана нов. Хамзатова дувц ше юкъе а волаш хиннача СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессе дийцараш, иштта кхыдараш.

Б. АХМАДОВ.

БIарахьийжараш раьза хилар

Дукха ха йоаццаш Первомайски районе комсомольски организаце вIашагIъеллар самодеятельни кружок.

Хала дар кагирхошта из концерт зрителашта дезалургдолча тайпара оттаде, хIана аьлча, кIезига бар цу кружоке дIаязбенна нохчийи гIалгIайи кагирхой, хIаьта тиша яр музыкальни инструменташ, цул совгIа репетице еча хана царна эшаш хинна помещени ца хилар бахьан долаш директора кабинетачу йора из. Доккха новкъостал дир комсомола райкома из концерт оттадеча.

Концерт оттадеча дийнахьа концерта дакъа лоацаш хинна хIара кагирхочоа ше деш дола халхар е оалаш дола илли дикагIа ала гIертар. Зрителашта чIоагIа дезаделар кагирхоша оттадаь концерт. Къаьстта хоза хийтар царна Т. Алепкинас даьккха илли «Нохчий вальс», Хашиевеи Алепкинаси даь боккхийча наьха халхар, иштта кхыдараши.

Концерт йистедаьнначул тIехьагIа цига дакъа лаьцарашта дег тIара баркал аьлар зрителаша. ХIанз, Грознерча халкъа творчества ЦIен директор йолча К. Дачаева деча новкъосталца керда шу долалуш наха оттаде концерт кийчдеш ба самодеятельни кружока кагирхой.

В. ШИБИЛОВ,
района культура отдела заведующи.

Депутаташа хьинаре къахьег

Хьинаре дакъа лоац Наьсарен районерча Пхьилекъонгий-Юртарча депутаташа юрта вахара юкъе. Шоашта харжархоша деннача наказех укхаза дика кхоачашду юрта юкъера наькъаш тоадара балхаш: йоачан хилча хий а увтташ, кIоагаш а дувлаш наькъаш телхача моттигашка хий чу гIолла Iоухаргдолаш 48 турба йиллай.

Йоккха хало озар Пхьилекъонгий-Юртеи ГIаьзе-Юртеи бахача наха цу шин юрта юкъе гIолла додача Шолжах улла тIий деха хиларца. ХIанз из тIий керда юха дилла доалаш латт. Укхаза депутаташа къаьстта чIоагIа къахьийгад — оарцагIбаьхаб уж балхаш де юртара нах. Иштта дукха къахьег депутаташа кхыдола бахача наьха хьашташ кхоачашдара а.

Цул совгIа, депутаташа хадданза новкъостал ду юртбоахама балхаш кхоачашдеча. Масала, хьажкIаш чуэца къахьегамхой оарцагIбоахаш дика болх бир цар, хIаьта цунца Iалашдуделар ха шелъялалехьа хьажкIаш чунийца йоахилга. Белгалде дезаш да, укхаза хьажкIаш чуэцача боккхий нах а тIехьа кхашка арабаьнна балхаш деш хинна хилар.

Депутаташта юкъе къаьгта белгалбаьнна дика болх беш ба Ведзижев Iусман, Яндиев Тухан, Пугоев ГIазмахьмад, Плиев Iабдул-Рашид, иштта кхыбараш а.

С. МУХИЕВ.

Комсаш лелаерий толамаш

ВIашагIъелла дукха ха йоаццашехьа а боккха боахам ба Наурски района «Комсомольски» яхача совхозе. ХIанз сихбенна комсаш дIайоIаш боахк совхоза болхлой. Планах 200 гектара тIа дIайогIа езача 203 гектара тIа дIаегIай цар комсий гаьнаш. Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьннай тракториста С. Бибулатовеи, прицепщикаша Б. Зайтаевеи, З. Байтимаевеи лелаеш йола агрегат. ХIара сменах йола норма шозза тIеххоачашъю цо.

Дика лел совхозе комсаш къайлайоахилга а. Цига дика къахьег трактористаша В. Иванченко, Х. Хамсуева, иштта кхыбараша а.

Деррига комсашта эшаш дола балхаш ханнахьа йистедахарца накъа гIоргда тхо декабрьски Пленума, йоах комсаш лелаераша.

П. МАЗОВ.

Депо болхлоша концерташ увттаду

«Делкъийга салоIача хана, Грознерча локомотивни депо художественни самодеятельноста коллективо тепловозни цехе концерт оттаду», аьнна объявлени йоалл хьалтеха.

Каст-каста бIаргаго йиш я депо территоре хьалтеха йоахка цу тайпара объявленеш. Уж концерташ увттаду болхлоша шоаш, дикагIа йолча коммунистически къахьегама бригадашта, ударникашта, из цIи яккха гIертача коллективашта.

ЧIоагIа дог гIоздувлаш ладувгI зрителаша Гарцева Галинас, Сергеева Еленас, Ляхов Валентина доахача иллешка, Пышненко Владимира, Дианов Анатоле дешача дувцарга, иштта кхыбарашка а.

Концерт оттадеча дика дакъа лоацаш ба воккхагIа вола нарядчик Киреев Евгений, токарь Чернов Александр, депо къаьна слесарь Воронков Степан, иштта кхыбараш а.

Из кружок вIашагIтеха ер биъ бутт мара боацаше а 25 концерт оттадаьд цар. Грозненски вагонникаша, Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе, кхозза — Советское яхача юрта салоIача цIагIа, кхы а дуккхача моттигашка концерташ оттадаьд.

ХIанз, Советски Конституце ди дездеча денна концерт оттадара керда программа Iомаеш я Михаил Аркадьевич Шамович керте латта самодеятельни коллектив.

Г. АНОХОВ.

ДЕПУТАТА ДИ

Укх деношка Ленински районе Депутата ди хилар. Цига гулбеннача райсовета депутаташтеи Ленински районера хержача горсовета депутаташтеи «Дунен халкъашта юкъерча хьалах» лекци йийшар ССКП обкома лекторски группа кулгалхочо нов. Лина, хIаьта депутата бокъонехи декхарехи лаьца доклад йир Грозненски горисполкома председатела нов. Снурникова.

Цул тIехьагIа шоай балха опыт ювцаш къамаьлаш дир депутаташа. Иштта масса хана болх беш йолча райсовета законодательни комиссе председатела, депутата нов. Семенова дийцар шоай комиссе беча балхах, хIаьта горсоветеи райсоветеи комиссеша шоайла бувзам а болаш болх беш хилча пайдана хургхилар а белгалдир цо.

Райсовета депутата нов. Панина дийцар бахача нахаца айхха бувзам а лелабеш улицашкара наькъаш тоадеш, гаьнаш йогIаш, кхыдола бахача наьха хьашташ кхоачашдеш ше баьча балхах.

Харжархой наказаш кхоачашдара даькъе дIахо йодача хана депутаташта хьалхашка латта декхараш белгалдир Ленински райисполкома председатела нов. Минаева.

В. ПОЧИНКИНА,
Ленински райисполкома секретарь.

Сакъердаме сайре

Укх деношка Грозненски статистически техникуме тайп-тайпарча темаех лаьца къамаьлаш а деш йоккха тематически сайре хилар. Студентий вахарахи дIахо йодача хана де дезарехи дийцар техникума директор волча нов. И. И. Сапова а иштта кхыча хьехархоша а.

Къамаьлаш йистедаьнначул тIехьагIа художественни самодеятельносто концерт оттадир студенташта.

ЧIоагIа сакъердам баьлар зрителашта техникуме дешаш болча Б. Пугаевеи, С. Наурбиеваи даьча гIалгIай халхарехи В. Эдилсултанова даьккхача дагестански халкъа иллехи.

Ший юмористически роль дика кхоачашйир 2-ча курсе дешаш йолча студентка Г. Вечкашовас а.

А. ТЕРКАКИЕВ,
статистически техникума студент.

Бирса аькха эшадьад

Дукха ха йоаццаш хьунагIа балха вахар Мужечерча лесоучастка болхло Хачароев БаIадал, ший тешаме дола «доттагI» (жIали) шийца а долаш.

ДIа а кхаьча БаIадал болх бе дIаэттача цIаьхха, мичара йоагIа ца ховш тIехьашкахьара цхьа хIама тIакхосселар цунна. Бакъда, доагIача бесса БаIадалийна тIанийсдалнзар хьуна аькха, кога мIараш а хьокхалуш тIехьийккхар из. Из хиннадар наггахьа мара вай мехка ца нийслуш дола, ер хьунагIа чуваннача хана денз укханна тIехьа тебаш дена цIокъ.

Бирса аькха шозалагIа тIакхоссадала кийчлушшехь а БаIадалий майра «доттагI» ший да кIалхара ваккха тIакхоссаделар. Айхха цIокъа дегIал дахар жIали — дIаболабелар унзара тIом. Веха вацар БаIадал а. Ший «новкъостах» лора а еш тIакховддаяь бирсача аькханна топ йожийтар цо. Аькха бIогора а даьнна Iодежар. Иштта котбаьлар БаIадалии цун тешаме дола «доттагIеи» бирсача аькхал.

АДЖИГОВ,
Первомайски районера лесничий.

Радиопередачай программа

30-ча ноябре: 7.20 — «Албански доттагIашкара каьхаташ» — передача (эрсий меттала); 8.20 — «А оттари, цун дарба дари» — беседа (нохчий меттала); 8.35 — Пропагандистий балхах лаьца корреспонденци (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00— Композитора Речменске музыка; 17.00 — «Iилман техникаи керда дараш» — передача (эрсий меттала); 17.20 — «ССКП ЦК декабрьски Пленума накъа долхаш» — передача (гIалгIай меттала); 17.35 — Спектаклашкареи халкъа халхарийи ашараш; 18-00 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15—«СССР Лакхехьарча Совета кхоалагIча сессен балха итог» — передача (эрсий меттала); 18.40 — «ХIара болхлочоа инженера говзал передача (нохчий меттала); 19.20 — Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

1-ча декабре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20—Советски Союзереи доазол дехьарен хоамаш (нохчий меттала); 8.35 — «Бераш хьалкхедара даьи наьнеи декхараш» — передача (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00 — Нохч-ГIалгIай музыкан концерт; 17.00 — «Предприятешка харцахьарча гIулакхашта духьал профсоюзни организацес лоаттабу къовсам» — передача (эрсий меттала); 17.20 — «ССКП ЦК декабрьски Пленума накъа долхаш» —корреспонденци (гIалгIай меттала); 17.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.40 — ЛадувгIача а халхарий а ашарий концерт; 18.00 — Юртбоахама болхлошта передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.35 — Керда хоамаш (нохчий меттала); 18.45 — «Моттигерча авторий произведенешта пропаганда еш республика библиотекаша даь балхаш» — передача (нохчий меттала);

2-ча декабре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.35 — Советски Союзера а доазол дехьара а хоамаш (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00 — Концерт; 17.00—Дашьтеи ноаноштеи передача (эрсий меттала); 17.20 — Кагирхошта передача (гIалгIай меттала); 17.35 — Дукха езача ашарий концерт; 18.00 — Мехкдаьттан болхлошта передача (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — «ССКП ЦК декабрьски Пленума тха къахьегама совгIат» — передача (нохчий меттала); 19.20 — Керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

Редактор
М. К. ЛЬЯНОВ.

Iарабийи берберийи мехка

Цхьатарра бокъо йолаш а вIаши пайда боалаш а пачхаьалкхений барг - цхьоагIо хилар массане а къоабалдаь да. Из къаьстта чIоагIа могадир Азерчеи Африкерчеи кIезига дегIададьхкача мехкаша. Дукха ха йоаццаш колониальни дукъ тIера Iоккесса да царех дукхагIа дараш. Шоай доал юхаметтаоттаде гIертача империалисташта духьал увтт уж. Иштача мехкех цхьа мохк ба 1951 шера кортамукъа яьнна Ливи. 4 бIаь шу даьккхад Ливе турецки феодалаша, хIаьта цул тIехьагIа итальянскии англо-французскии империалисташа доал деш.

1 миллиони 100 эзари саг вахаш мохк ба Ливи. Цига бахача нахах дукхагIбараш Iарабийи бербераши ба. 1760 эзар квадратни километр да цун лаьтта. Къилбаседерча Африке ба из мохк. Цун лоалаха ухк Египет, Тунис, Франце Африкера колонеш. Шоай мохк левийски халкъо мукъабаьккха боллашехьа а, цу мехкарча боахаме йоккхий моттигаш лоац империалистически пачхаьалкхенаша, хIаьта Ливе хIанз а доазол дехьара эскараш да.

Шоай лаьтта кхыча мехкара нах доал деш хилар, шоай боахамах уж бакхаш хилар ла безам бац ливийски халкъа. 1954 шера Америкаи Ливеи отгаяь США-а Ливе лаьтта тIема базаш ехка бокъо луш йола договор дIаяккхар тIа-тIа а чIоагIагIа дIадех ливийски халкъо.

ТIема гIулакха чIоагIа лоархIам болча Средиземни форда районе Ливи уллаш хилар да американски доал деш долча гIозараша ливански халкъо дIадехар кхоачашде ца тугар. Дукха ха йоаццаш США-с дохадир америко-ливийски договорага юхахьожилга.

ДIахо а цу мехка биса хьаштдолаш американцаш хилара бахьан кхы цхьаькханех а латт. Из да Ливе укх тIеххьарча хана лаьттах доаллаш дуккха мехкдаьтта корадар. Ливерча мехкдаьтто американски теркам тIабахийта ца Iеш, английски, французски, итальянски монополей теркам а тIаувз. Ливера мехкдаьтта концессеш ши-шийга кхачийта гIерташ боккха къиза къовсам латт царна юкъе, «Уолл-стрит джарнэл» яхача газето дика аьлар «Мехкдаьтта карадерзаде енача хорша моттиг а хинна дIаэттай» Ливи, аьнна.

Къаьстта чIоагIа тохаеннай американски мехкдаьтта монополеш. Царех эггара йоккхагIа йолча «Стандарт ойл компани оф Нью-Джерси» яхача мехкдаьтта компане Ливе йиллай «Эссо стандарт оф либия» яха филиал—компани. Цу мехка эггара йоккхагIа йола частни компани я из хIанз. «Петролеум таймс» яхача журнало беча хоамах, цу компанега йола мехкдаьтта кхаь зона концессеш тIайола лаьтта 82.204 квадратни километр да. ДукхагIа американски капитал юкъе а додаш йиллача, «Либиан-эмерикэн ойл компани» яхача шоллагIча компанега 100.618 квадратни километр лаьтта лоацаш концессеш я, 50 шера цу моттиге разведка еи мехкдаьтта даккхеи бокъо а йолаш. Иштта Ливера мехкдаьтта концессеш дIалийцай цхьайолча кхыча американски компанеша а.

Ливерча цхьайолча районашка мехкдаьтта даккха доладаьд доазол дехьарча компанеша. Масала, «Эссо стандардт оф Либия» яхача американски компане бурув техача моттиге дийнахьа 17.500 баррель мехкдаьтта доакх (цхьа баррель 159 литр гаргга я). Цу районе американски компанеш сихъенна нефтепровод йилла кийчлуш я, цига доаккха мехкдаьтта Средиземни форда йисте дIадохийтаргдолаш.

Американски мехкдаьтта монополей конкуренташ йолча англо-голландски «Англо-саксон петролеум компани» яхачеи французски «Франсед де петроль» яхачеи компанешта мегад Ливер лоархIам болла мехкдаьтта концессеш караерзае. Ливера мехкдаьтта кIезигагIа кхаьчад итальянски монополешка. ХьалхагIа Ливе шоай хиннача хьалаца чIоагIале а лувцаш. (Дунен шоллагIа тIом хилалехьа итальянски монополеш Ливе доал деш яр), Ливерча правительствагара мехкдаьтта концессеш караерзае безам хиннабар цар. Цхьабакъда, Ливерча Iаьдало аьлар, итальянцаш караерзае гIийрта, концесси американски компанешка дIаеннай. Цу тIа гIолла американскии итальянскии монополешта юкъе къиза къовсам эттар. ХIаране вIаши бехк бора цар. Иштта эттача къовсаме «Ойл энд гэс джорнэл» яхача американски журнало кхерам тIа а тоссаш, итальянски промышленникашка аьлар: «Концессеш шоайх ялар сатийна тIаэца». Ливерча мехкдаьтта концессех дуккха доккхагIа дола дакъа американски монополешка да. Ливера 14-нех 11 мехкдаьтта компани американцашка я.

«Ар-Раид» яхача Ливе газето беча хоамах, 1958 шера доазол дехьарча компанеша, дукхатIаяраш американски а йолаш, мехкдаьтта лохаш а из доаккхаш а 65 миллион доллар гаргга ахча дIадахийтад. Укх шера алхха мехкдаьтта лохаш дIадохийта ахча 80 миллион доллар да.

Ишттал дукха рузкъа дIа а дохийташ, Ливера мехкдаьтта даккха кийчлуча американски бизнесменаша дIадех мехка чухь шоаш дуккха пайда эцаргбола хьалаш кийчдар. Царна деза, йоах «Коррьере ди Триполи» яхача Ливер газето, шоаш дIадахийтача рузкъах 8 процентагара 24 процентага кхаччалца пайда киса боллар.

Американски мехкдаьтта монополеша Ливе леладу гIулакхаш чакхдоах цу мехка баха нах къахетам боацаш балха а лоаттабеш, цар рузкъа а дуаш. Мехкдаьтта цхьайолча промыслашка американски компанеша дийнахьа баьча балхах ливийцашта 5—8 пиастр мара лац, дийнахьа баьча балхах болхлочоа 35 пиастрал кIезигагIа доацаш ахча лулда аьнна закон оттадаь доллашехьа а. Цунца дувзаденна «Киренаика уикли ньюс» яхача газето дукха ха йоаццаш яздир шоай йолаш санна Ливе доал деш я американски компанеш, хьаштдола гIулакхаш леладе доллараша бокъо лу шоашта яха уйла а йолаш.

Цхьабакъда, Ливена «новкъостал» де аьнна Америка луш дола уж доллараш мехкара боахам дегIабоалабарга данне а дIадахийтац, уж дIадохийт аэродромаш, наькъаш, тIема лоархIам бола кхыйола объекташ хьаярга. Из къайла кхахьац США-рча политически деятелаша а. «Оаха Ливен деш дола новкъостал керттерча даькъе цу мехка тха долча тIема а стратегически а хьаштащца дувзаденна да,» — аьлар кхыча пачхьалкхенашта новкъостал дара программаш Iомаеча сенатски подкомиссе председатела.

Капиталистически пачхаьалкхенаша шоашта хIама яккха уйла йолаш Ливе леладу гIулакхаш ливийски халкъа вахара хьашташта духьала да. Из тIа-тIа а дикагIа кхетаду ливийски халкъо. Укх тIеххьарча хана «Аз-Заман» яхача журнало яздечох, доазол дехьарча компанеша беш болча низа духьал нах каст-каста гIовт мехка чухь. Ливийски халкъо тIагIертта дIадех шоай мехка чура рузкъаш из экономически дегIабоалабара хьашташка дIадахийтар.

Л. ШОКИН.

Кхоачамбоацараш дIадаха деза

Денгара ди массаза доал хозлуш йоагIа вай республика столица — Грозный.

Цхьабакъда, бахача наха эшшача тайпара хилац нах дIа-юха кхувла автобусаши трамваеши. Къаьстта белгалъяккха езаш я Октябрьски района 56 участок. Цу участке ухаш цхьаккха автобус яц, хIаьта цига лелаш йола трамвай а хилац тоъам болаш. Балхара цIа а, балха дIа а болхлой ухача хана йизза хул трамваеш, хIаьта балха тIехьа ца бисар духьа лагIашта а увтташ ух уж. Цул совгIа вагонашка бIеха, хул, гIандаш нах Iоховша йиш йолаш хилац. ХIана аьлча трампарка кулгалхоша ханнахьа ремонт ца яр бахьан долаш догIа делхача хана хий чакхдувл трамваех.

Ужжамо масалаш дуккха да города юкъе гIолла лелача трамваешка а, уж хул бIеха, тIаьда, Iоха безам боагIаргбоацаш.

Цу тайпара кхоачамбоацараш юкъера дIадаха декхарийла ба трампарка а автотреста а керте латтараш.

ЛЮЛЯКИН,
милице старшина.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре
Йоккха зал — «Мамлюк»
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — «Нах фордал чIоагIагIа ба»
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30.
ЗIамига зал № 2 — берий сеансаш «Василиса прекрасная»
Долалу: 9.
«Нах фордал чIоагIагIа ба»
Долалу: 11, 1, 3, 5, 7, 9.
Сайринара сеансаш — «Фома Гордеев»
Долалу: 10.35.
ЗIамига зал № 3 — «Пепики косолапый бромлои».
Долалу: 9.15.
«Нах фордал чIоагIагIа ба»
Долалу: 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.
Сайринара сеансаш — «Фома Гордеев»
Долалу: 11.15.

«Родина» яхача кинотеатре
Берий сеанс. Мунтипликационни сборник.
Долалу: 9.00.
«Цун тIехье». Долалу: 12.05, 1.45, 5.20, 9.
«Мамлюк»
Долалу: 10.10, 3.25, 7.
«Фома Гордеев»
Долалу: 10.40.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23: редактора зам. — 2-07-01: бехктокхама секретара — 2-25-72: Корректорске — 2-30-91 партийни вахарен экономикан отделий — 2-25-72:

СФ03657. Нохч-ГIалгIай АССР, г. Грозный, Революце проспекте, 30/3: 1918 шерарча 11-ча августа цIерагIа йола типографи. Заказ № 7142.